

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

โดย

ดร.ณพพงศ์ ธีระวร
ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและ
อุตสาหกรรมบริการสามจังหวัดชายแดนใต้
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 65
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2565 - 2566

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ ดร.ณพพงศ์ ธีระวร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 65 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2565 - 2566

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย ดร.ณพพงศ์ ธีระวร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังขาดการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวและสถานการณ์ความไม่สงบที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการลงทุน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์และขาดการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาด รวมทั้งยังต้องพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยกับการท่องเที่ยว จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ในด้านการท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการเป็นแกนเหวี่ยงกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ พัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยการถ่ายทอดเรื่องราว และ พัฒนาศูนย์ข้อมูลในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพอย่างสร้างสรรค์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ สื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสื่อมวลชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการขับเคลื่อนและสร้างโอกาสทางธุรกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่และร่วมกันถ่ายทอดอัตลักษณ์ในด้านพหุวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสู่สายตานักท่องเที่ยวเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมบริการเพื่อสร้างโอกาสด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน

Abstract

Title Guidelines for Sustainable Tourism Identity Development with the Creative Economy Concept in the Three Southern Border Provinces

Field Economics

Name Noppong Teeravorn. Ph.D.

Course NDC **Class** 65

This study aimed to study the problems and obstacles of development and promotion of tourism identity in the three southernmost provinces, to analyze the key factors in attracting tourists and factors influencing spending on tourism in the three southern border provinces that affect job creation, occupation, and income for people in the three southern border provinces, and to propose guidelines for sustainable tourism identity development with the concept of creative economy in the three southern border provinces. The in-dept interview from the government, private sector, local people and those involved in tourism development in the three southern border provinces. The results revealed that Problems and obstacles in the development and promotion of tourism identity are as follows: Regarding tourist attractions, the lack of integration of tourist attractions and the unrest situation affect confidence in investment, in terms of facilities that still lack public relations in terms of identity tourism and lack of care in cleanliness Including the need to develop professional tourism personnel. Guidelines for the development of Thailand's creative economy and tourism must develop the creative economy in terms of cultural tourism and natural attractions, along with the development of knowledge-based economy in tourism by promoting identity in a multicultural society. Natural attractions as a pivot to stimulate tourism in the area, developing a communication database system to publicize tourism in the area by telling stories and developing personnel in the tourism industry to be professional and creative in responding to the needs of needs of consumers, communicate public relations in the form of influencers who travel in the area to convey their travel experiences to the public. Recommendations for this research: government, private, educational institutes and people in the area cooperate in driving and creating business opportunities in the three southern border provinces strengthening the stability of the area and jointly conveying the multicultural identity and natural attractions to the eyes of tourists as a means to drive the grassroots economy and service industry to create sustainable tourism opportunities in the southern border areas.

คำนำ

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่เดียวในประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่แตกต่างไปจากส่วนอื่นของประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมีประชากรชาวไทยพุทธอาศัยอยู่เป็น ส่วนน้อยกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและชนบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่นี้จึงมีอัตลักษณ์ที่เฉพาะและชัดเจน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ ที่มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ทั้งในแง่ของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม และในช่วงกว่า 19 ปี ที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทวีความรุนแรงก่อให้เกิดความแตกแยก ในสังคมเป็นวงกว้าง สร้างความหมาดระแวง ความไม่เข้าใจ และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างประชาชนชาวพุทธกับชาวมุสลิม อีกทั้งทำให้สภาพวิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปไม่สามารถจะดำเนินชีวิตได้ ตามปกติ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัย ของประเทศ นำมาซึ่งความสูญเสียในทุก ๆ ด้าน ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคการ ท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากสถานการณ์ข้างต้น งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” จะเป็นหนึ่งในแนว ททางการพัฒนา การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างโอกาส ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืนถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคในด้านพื้นที่ แต่การร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนในการนำอัตลักษณ์ในพื้นที่มาถ่ายทอดเรื่องราวในการท่องเที่ยว จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้

(ดร.ณพพงศ์ ธีระวร)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	7
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)	10
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	13
หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)	18
แผนการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ. 2566-2570	31
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	35
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
กรอบแนวคิดของการวิจัย	45
สรุป	46
บทที่ 3 การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	47
สถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	47
ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว	55
แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา	
และส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว	56
แนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	57
สรุป	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	60
การวิเคราะห์ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน (GSTC)	62
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อ การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่	64
การวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจ สร้างสรรค์	65
แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	67
สรุป	70
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	72
สรุป	72
ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	89
แบบสัมภาษณ์	90
ประวัติย่อผู้วิจัย	91

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2 - 1	หมวด A: การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ	20
2 - 2	หมวด B : การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น	24
2 - 3	หมวด C: การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว	27
2 - 4	หมวด D : การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม ๆ	28
2 - 5	รายได้จากการท่องเที่ยวและอัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ปี พ.ศ.2558-2563	32
2 - 6	รายได้จากการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ปี พ.ศ.2559-2563	32
2 - 7	จำนวนโรงแรมและห้องพักในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ ชายแดน ปี พ.ศ. 2560-2562	34
2 - 8	อัตราเฉลี่ยการเข้าพักในโรงแรมและห้องพักกลุ่มจังหวัด ภาคใต้ชายแดน ปี พ.ศ. 2560-2563	35

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	แสดงการเปรียบเทียบจำนวนผู้เยี่ยมเยือนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ปี พ.ศ. 2563	33
3 - 1	แสดงการสื่อความหมายของ PEACE	57

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายของการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศในทุกมิติ มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ในช่วงกว่า 19 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทวีความรุนแรงก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมเป็นวงกว้าง สร้างความหวาดระแวง ความไม่เข้าใจ และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนชาวพุทธกับชาวมุสลิม อีกทั้งทำให้สภาพวิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปไม่สามารถจะดำเนินชีวิตได้ตามปกติ (ยุทธนา จันทรรวม, 2553) จากเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยของประเทศ นำมาซึ่งความสูญเสียในทุกๆด้าน ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยว พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่เดียวในประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่แตกต่างไปจากส่วนอื่นของประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมีประชากรชาวไทยพุทธอาศัยอยู่เป็นส่วนน้อยกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและชนบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่นี้จึงมีอัตลักษณ์ที่เฉพาะและชัดเจน ด้านการสื่อสารของประชาชนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น (ยาวิ) เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมหลักของคนไทยในพื้นที่และโดยทั่วไป อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ทั้งในแง่ของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน แม้แต่การดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนก็จำเป็นต้องปรับตัวให้มีทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทด้านพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และคณะ, 2551 ; คณะกรรมการการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553) การตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่นพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมและ

สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่นี้อย่างแท้จริง การเปลี่ยนวิธีคิดของประชาชนใหม่ให้มีความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม (Participation) ในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น การถอดบทเรียนผลการพัฒนาในอดีตเพื่อปิดช่องว่าง ความแตกแยกในสังคม ที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงในสังคมพหุวัฒนธรรม ปัญหาความไม่เท่าเทียม หรือแทรกแซงช่องว่างความไม่เข้าใจของคนที่แตกต่างกัน ซึ่งก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากปล่อยทิ้งไว้ยาวนานในสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ จึงเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ได้ร่วมใช้หลักเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ใน เป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก โดยมุมมองการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการของประชาชนที่แตกต่างกันหลากหลายอย่างเท่าเทียม สะท้อนให้เห็นว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องอาศัยการบริหารจัดการความหลากหลายในสังคมที่มีมิติเชิงซ้อน ที่คำนึงถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกันในบริบทของท้องถิ่น ของการดำรงชีพแบบพออยู่ พอกิน มีสังคมแบบเกื้อกูลในท้องถิ่น เชื่อมโยงให้เห็นถึงศักยภาพที่เป็นทุนทางสังคมของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีประชาชนมีพื้นฐานการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมตั้งแต่ในอดีต ถ้ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นวิถีชีวิตของการเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยของผู้คนชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน เปรียบเสมือนเรื่องเล่าที่สำคัญในการถ่ายทอดทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในการนี้ การปลูกฝังค่านิยมอันดีให้กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่กำลังจะเติบโตเป็นพลเมืองของประเทศ ได้เรียนรู้ค่านิยมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเน้นบทบาทภารกิจหลักของสถาบันทางสังคม และสถาบันการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้งบทบาทของสถาบันทางเศรษฐกิจเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการเสริมสร้างทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ทุกคนเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างเข้าใจ นำไปสู่สังคมที่มีความสันติในพื้นที่ภาคใต้ จึงเป็นการสร้างเกราะคุ้มกันที่แข็งแรง (Social Immunization) แผนกลยุทธ์นี้จะเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่มุ่งให้เยาวชนเติบโตในสังคมที่มีคุณภาพ อันเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เกิดการพัฒนาความยั่งยืน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งให้ชุมชน โดยนำทุนทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการพัฒนาศักยภาพ (Upskill) และขีดความสามารถของประชาชนในพื้นที่ผ่านการจัดการทรัพยากรและทุนทางสังคม การนำเสนอจุดเด่นอัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม ให้เกิดการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจฐานราก เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นเฉพาะด้านการท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น และยังมีหลายส่วนที่จะต้องพัฒนาระดับเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนหลังจากภาวะการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 19 หมดไป จึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการพัฒนา โดยเฉพาะ ด้านขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมบริการเพื่อสร้างโอกาสด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ซบเซามานาน ได้พลิกฟื้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้ประชาชนมีความสามารถในเชิงปฏิบัติเพื่อการประกอบอาชีพ อีกทั้ง สร้างผู้ประกอบการและธุรกิจการ

ท่องเที่ยวให้มีช่องทางการขยายตัวและเติบโตของเศรษฐกิจในท้องถิ่นแบบครบวงจร โดยได้รับการยอมรับด้านมาตรฐานการท่องเที่ยวในระดับสากล มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการศึกษา และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเม็ดเงินอย่างมหาศาลลงมาสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ผ่านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมบริการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ทำการพัฒนาท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ให้มีศักยภาพต่อการเปิดพื้นที่พัฒนาให้ได้รับความนิยมนอย่างสูงจากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากต่างพื้นที่เปลี่ยนความคิดใหม่เข้ามาสัมผัสกับอัตลักษณ์พื้นที่ที่สวยงามและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เช่น วัดช้างให้ มัสยิดกรือเซะ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวของจังหวัดปัตตานีที่เป็นวิถีชีวิตสังคมพหุลักษณะทางวัฒนธรรมทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ไทยพุทธ และไทยมุสลิม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า เช่น ผืนป่าฮาลาบาลา ทะเลหมอก น้ำตกทะเล เป็นต้น โดยการเชื่อมโยงไปถึงโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมบริการ เพื่อสร้าง โอกาสการท่องเที่ยวสู่ "เบตง 10,000 ล้าน" โดยมีเป้าหมาย เพื่อการสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว ที่ช้อปปิ้ง (6 เครือข่าย) ขยายผลต้นแบบและยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเบตง สู่ เบตง 10,000 ล้าน โดยการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น งานกิจกรรมข้ามแดน ไทย มาเลเซีย (มาเล เทียวไทย) นำไปสู่ผลลัพธ์ คือ การขยายผลในการสร้างเมืองเบตงสู่เมืองอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลุกจิต สำนักรักเบตง เทียวเบตง ปีที่ 5 ขยายเส้นทางท่องเที่ยว จุดแวะ จุดชมวิวจุดช้อปปิ้งเมืองยะลา เมืองปัตตานี การถอดบทเรียนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้มาตรฐานระดับสากล และเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศให้มาพักอาศัย และมาจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น สร้างเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยว 2 ล้านคนต่อปี และมีการจับจ่ายใช้สอยไม่น้อยกว่าคนละ 5,000 บาท ซึ่งภายใน 5 ปีจะสามารถนำเงินเข้าพื้นที่ที่เป็นจำนวนหมื่นล้านบาท ไม่นับรวมเงินหมื่นล้านที่หมุนเวียนในพื้นที่ตามหลักเศรษฐศาสตร์อีก 3-4 เท่า หรือเท่ากับสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ของจังหวัดยะลาเพิ่มอีก 3-4 หมื่นล้านบาท หากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดการฟื้นฟู สังคมภายนอกเกิดการยอมรับและมีการจัดการความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา จนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญซึ่งได้รับการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแหล่งทำมาหากินของนักลงทุน ผู้ประกอบการ และประชาชนฐานรากในพื้นที่เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ช่วยหมุนเวียนเม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มขึ้น

จากสถานการณ์ที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อมุ่งเน้นให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่สีทองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ให้ดีขึ้น และเสริมสร้างความมั่นคงในทุกมิติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเอกสารทางวิชาการและการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งภาครัฐและเอกชน ตำรา บทความ งานวิจัย ตลอดจน สิ่งพิมพ์รายงานประจำปี ซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยว เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และจากงานวิจัยต่างประเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 26 ท่าน ดังนี้

2.1 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ท่าน ได้แก่

1. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 1 ท่าน
2. กระทรวงมหาดไทย จำนวน 1 ท่าน
3. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ท่าน
4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จำนวน 1 ท่าน
5. องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

จำนวน 1 ท่าน

6. สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.) จำนวน 1 ท่าน

2.2 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน ได้แก่

1. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 ท่าน
2. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่น จำนวน 5 ท่าน

2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวในห่วงโซ่อุปทานการการท่องเที่ยว จำนวน

10 ท่าน ได้แก่

1. ชุมชนในพื้นที่ 5 ท่าน
2. นักท่องเที่ยว 5 ท่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ท่าน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวในห่วงโซ่อุปทานการการท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล ทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

3. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประโยชน์ที่ได้รับมีดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

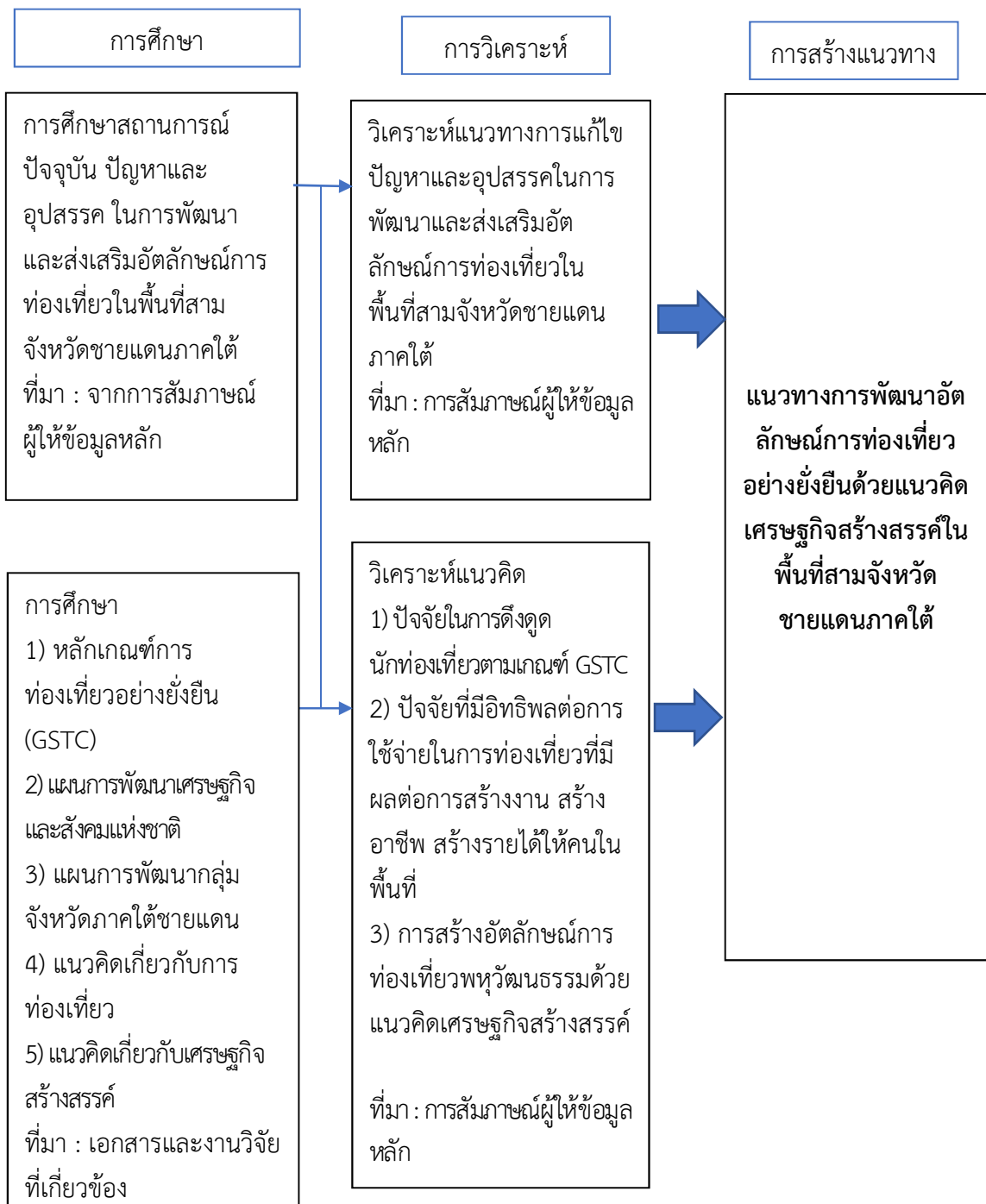
คำจำกัดความ

การท่องเที่ยว	หมายถึง	นันทนาการที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาที่ต้องมีการเดินทาง จากถิ่นพำนักประจำไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือไปอยู่ประจำ
---------------	---------	--

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	หมายถึง	เป็นบริการซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลากหลายประเภทที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประกอบด้วย ธุรกิจโรงแรม ที่พัก ขนส่ง ร้านอาหาร ภัตตาคาร และธุรกิจนำเที่ยว
พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	หมายถึง	จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
พหุวัฒนธรรม	หมายถึง	สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต ความคิดและวิถีปฏิบัติของกลุ่มชนในสังคม
อัตลักษณ์การท่องเที่ยว	หมายถึง	การกำหนดเอกลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
เศรษฐกิจสร้างสรรค์	หมายถึง	การสร้างมูลค่าและการพัฒนาทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการสร้างและการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทรัพยากร และทรัพย์สินทางปัญญา ให้มีความเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม จากรุ่นสู่รุ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว	หมายถึง	หน่วยงานหรือเครือข่ายองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กิจกรรมและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

ทางด้านวัฒนธรรมเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนได้อนุรักษ์และหวงแหนวัง 7 หัวเมือง รองลงมา คือการเสริมสร้างทักษะและพัฒนาภูมิปัญญาให้กับชุมชน ส่วนการพัฒนาวัง 7 หัวเมืองให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและผลกระทบที่มีต่อวัง 7 หัวเมือง พบว่า การพัฒนาโดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวังและบริเวณรอบวัง รวมถึงการสร้างป้ายบอกเส้นทาง ป้ายสัญลักษณ์ และจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน การปรับปรุงศูนย์ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ และการพัฒนาลานกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในบทนี้เป็นการศึกษาถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวและแนวทางการแก้ไข เป็นแนวทางในการตอบวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ คือ วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามลำดับ ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวและแนวทางการแก้ไข
3. สรุป

สถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากข้อมูลของแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ. 2566-2570 นำมาสรุปสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังนี้ (กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคใต้ชายแดน, 2566)

1. สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจภาคใต้ชายแดนมีขนาดเล็กที่สุดของประเทศ โดยในปี 2562 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปี เท่ากับ 139,173 ล้านบาท สัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 0.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เนื่องจากเป็นภาคที่มีขนาดเล็กที่สุดเมื่อเทียบกับทุกภาคของประเทศจากพื้นที่ภาคเพียง 3 จังหวัด (ยะลา นราธิวาส และปัตตานี) และคิดเป็นร้อยละ 9.44 ของภาคใต้ใน 14 จังหวัด โครงสร้างเศรษฐกิจของภาคมีแนวโน้มเปลี่ยนจากภาคเกษตรสู่ภาคบริการมากขึ้น โดยสัดส่วนภาคเกษตรปรับตัวลดลงจากร้อยละ 31.8 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 29.0 ในปี 2562 แต่ภาคการเกษตรยังคงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดน เนื่องจากกำลังแรงงานส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 45.4 อยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยในช่วง 3 ปีแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มูลค่าการผลิตภาคการเกษตรของภาคใต้ชายแดน มีสัดส่วนร้อยละ 28.9 ลดลงจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่ร้อยละ 35.9 เนื่องจากสินค้าเกษตรหลักของภาคได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและความผันผวนด้านราคา ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับภาคอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจาก

ร้อยละ 11.6 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 9.0 ในปี 2562 เนื่องจากต้องชะลอกำลังการผลิตจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีภาวะถดถอยและมาตรการกีดกันทางการค้า โดยลดลงและเมื่อพิจารณาในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 9.8 ลดลงจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่ร้อยละ 10.9 เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นต้นซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในการเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ขณะที่ภาคบริการมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดน โดยในปี 2562 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 62.0 เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 56.6 และในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 61.4 เพิ่มขึ้น จากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่ร้อยละ 53.2 โดยสาขาการศึกษามีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 14.8 รองลงมา คือ สาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศ คิดเป็นร้อยละ 12.5 และการค้าส่งค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 11.4 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าในช่วงที่ผ่านมาการเติบโตเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน จากผลกระทบของสถานการณ์เหตุการณ์ความไม่สงบที่เป็นข้อจำกัดของการพัฒนาที่สำคัญของภาค

2. สถานการณ์การท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ภาคใต้ชายแดนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด-สุโขทัย อุทยานแห่งชาติป่าฮาลา-บาลา ชายหาดนราทัศน์ หาดอ่าวมะนาว จังหวัดนราธิวาส อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว หาดแหมแหม จังหวัดปัตตานี ป่าบาลา-ฮาลา บ่อน้ำร้อน จังหวัดยะลา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เมืองเก่าปัตตานี วัดช้างให้ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเบตงและสุโขทัย-โลก ที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซีย

รายได้จากการท่องเที่ยวของภาคมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับรายได้การท่องเที่ยวของประเทศ โดยปี 2562 ภาคใต้ชายแดนมีรายได้จากการท่องเที่ยว 1,780 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.6 ของรายได้การท่องเที่ยวประเทศ โดยจังหวัดยะลามีสัดส่วนรายได้สูงที่สุดในกลุ่ม ร้อยละ 44.2 เนื่องจาก มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเมืองชายแดนเบตง ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่จังหวัดปัตตานีมีสัดส่วนต่ำที่สุด ร้อยละ 23.0 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 1.68 ล้านคน ขยายตัวร้อยละ 1.3 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จังหวัดนราธิวาสมีสัดส่วนนักท่องเที่ยวสูงสุด ร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ จังหวัดยะลา ร้อยละ 41.2 และจังหวัดปัตตานีมีสัดส่วนต่ำที่สุด ร้อยละ 16.8 โดยในช่วง 3 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 3.1 และ 5.4 ตามลำดับ รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น แต่ระยะพำนักเฉลี่ยลดลง ในปี 2562 มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว เฉลี่ยต่อคนต่อวัน 2,264 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.2 เมื่อเทียบกับปี ที่ผ่านมา โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นหลัก โดยจังหวัดยะลา มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันมากที่สุด 2,613.2 บาท รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส 2,319 บาท และจังหวัดปัตตานี 1,859.9 บาท อย่างไรก็ตาม ระยะพำนักเฉลี่ยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 มีระยะพำนักเฉลี่ย 2.02 วัน

เริ่มลดลงจากปี 2559 ที่มีระยะพำนักเฉลี่ย 2.15 วัน โดยจังหวัดปัตตานีมีระยะพำนักเฉลี่ยมากที่สุด 2.11 วัน รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส 2.03 วัน และจังหวัดยะลา 1.91 วัน ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 2,197 บาทต่อคนต่อวัน ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.2 ซึ่งมากกว่าช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ที่มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 1,850 บาทต่อคนต่อวัน ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.9 และในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 มีระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 2.07 วัน ใกล้เคียงกับระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ที่ 2.24 วัน

3. สถานการณ์การค้าชายแดน

ภาคใต้ชายแดนมีมูลค่าการค้าชายแดนค่อนข้างน้อย โดยปี 2563 การค้าชายแดนผ่านด่านชายแดน 4 แห่ง ได้แก่ ด่านชายแดนเบตง จังหวัดยะลา ด่านชายแดนสุโข-ลก ด่านชายแดนตากใบ และด่านชายแดนบูเกะตา จังหวัดนราธิวาส มีมูลค่ารวม 5,350 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย และร้อยละ 0.7 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมทั้งประเทศ เป็นมูลค่าการส่งออก 3,558 ล้านบาท และมูลค่านำเข้า 1,792 ล้านบาท โดยทุกด่านชายแดนได้ดุลการค้า ยกเว้นด่านชายแดนสุโข-ลก ที่มีการนำเข้าไม้และไม้ยางแปรรูปที่สำคัญจากประเทศมาเลเซีย ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 มูลค่าการค้าชายแดนในภาคใต้ชายแดนหดตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.1 หดตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ที่หดตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.4

การนำเข้าและส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรในพื้นที่ โดยสินค้านำเข้า ที่สำคัญ ได้แก่ ขนมัน แป้งสาลี ยางเอสปีอาร์ 1502 น้ำมันหล่อลื่น ซึ่งเป็นการนำเข้ามาจำหน่ายทั้งภายในและนอกพื้นที่ภาค ส่วนสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตรในพื้นที่ อาทิ ไม้ผล ยางพารา นอกจากนี้ ด่านชายแดนทั้ง 3 แห่งในจังหวัดนราธิวาสเป็นเส้นทางในการเดินทางผ่านแดนของประชาชนและนักท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดนราธิวาสกับรัฐกลันตัน ในขณะที่ด่านเบตง อาเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นเส้นทางการค้าชายแดนที่สำคัญของภาค โดยเป็นเส้นทางขนส่งยางพารา ไม้ผล (ทุเรียน) ไปยังท่าเรือปีนัง เส้นทางในการเดินทางผ่านแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและมาเลเซีย ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเบตง

4. ผลการพัฒนาภาคใต้ชายแดนในช่วงที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคใต้ชายแดน ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ที่มุ่งสู่เป้าหมาย “เป็นแหล่งผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สำคัญของประเทศ และเป็นเมืองชายแดนเชื่อมโยงการค้าและการท่องเที่ยวกับพื้นที่ภาคใต้และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม” โดยมีมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต (2) พัฒนาเมืองสุโข-ลก และเมืองเบตง ให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน และพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองนำอยู่และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน และ (3) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านรายได้ การศึกษา และสาธารณสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ผ่านกลไกการขับเคลื่อนร่วมกันของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งภาคราชการ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการดำเนินโครงการภายใต้แผนปฏิบัติ

การภาคประจำปี และงบประมาณปกติประจำปีของส่วนราชการ งบประมาณภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และงบประมาณภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อมุ่งพัฒนาให้ภาคใต้ชายแดนบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้น และ (2) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคใต้ชายแดนลดลง

ผลการพัฒนาของภาคใต้ชายแดนในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดนปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมผลการดำเนินงานที่มุ่งเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่ 1 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้น ปรากฏว่า ปี 2562 ปรับตัวลดลงร้อยละ 0.46 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3.02 และตัวชี้วัดที่ 2 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคใต้ชายแดนลดลง ปรากฏว่าปี 2562 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) การกระจายรายได้ของภาคใต้ชายแดน 0.451 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายให้ลดลงต่ำกว่า 0.445 เนื่องจากเศรษฐกิจภาคพืชภาคเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรขั้นต้นเพื่อการส่งออก (ยางพารา ไม้ผล ประมง) ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย และมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศผู้นำเข้าหลักโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประมง รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมภัยแล้งและการเกิดโรคระบาดในพืชและโรคอุบัติใหม่โดยเฉพาะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคม ในวงกว้างและรุนแรง และสถานการณ์ความไม่สงบยังส่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีผลการพัฒนาภาคใต้ชายแดน ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน (ปี 2560 -2566) พบว่า การพัฒนาภาคการผลิตของภาคใต้ชายแดนไม่สามารถทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคใต้ชายแดนเพิ่มขึ้นได้ตามเป้าหมาย โดยในปี 2562 อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรหดตัวร้อยละ 3.8 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1.19 เนื่องจากปัญหาปรากฏการณ์เอลนีโญทำให้มีฝนตกชุก การขาดแคลนแรงงานกรีดยางและในอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราขั้นต้น ปริมาณสัตว์น้ำขึ้นท่าของท่าเรือประมงหลักที่มีแนวโน้มลดลงและอุตสาหกรรมภายในภาคซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรเพื่อการส่งออกได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การส่งออกสินค้าชะลอตัวลง

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 สรุปได้ ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพการผลิตภาคเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรในสินค้าเกษตรหลักของภาค ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาโรคระบาดในพืชจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และ การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำและขยายพื้นที่ชลประทาน โครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตภาคการเกษตร(ภาคใต้ชายแดน) โดยการพัฒนากระบวนการ

ชลประทานและจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและป้องกันอุทกภัยในพื้นที่ 9,357 ไร่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และไม้ผล การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็น Smart Farmer การส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ การส่งเสริมการผลิตสินค้าไม้ผล (หมู่บ้านลองกองคุณภาพ) สินค้าเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ให้เป็นสินค้าปลอดภัยและสินค้าอินทรีย์ อาทิ ไข่เบตง กล้วยหิน การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดให้กับผู้ประกอบการปศุสัตว์ การปรับปรุงท่าเรือปัตตานีเพื่อเพิ่มศักยภาพการขนส่งทางน้ำ และการพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบกักเก็บน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำเพื่อการเกษตรและป้องกันอุทกภัย เป็นต้น

2. การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรหลักและสินค้าอัตลักษณ์ของภาคให้มีความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมเกษตรหลักของภาคยกระดับอุตสาหกรรมประมง โดยการปรับปรุงตลาดสัตว์น้ำและพื้นที่โรงคลุมท่าเทียบเรือประมงปัตตานี และส่งเสริมการแปรรูปการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าการสนับสนุนการใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในพื้นที่นวัตกรรมยกระดับเกษตรกรรายย่อย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรมืออาชีพ Smart Entrepreneur Smart SMEs และ Startup การจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรครบวงจรพัฒนาศักยภาพตลาดและจับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับผู้ประกอบการตลาดปศุสัตว์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาเมืองสุโขทัย-ลพบุรี และเมืองเบตง ให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน และพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองนำอยู่และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน (ปี 2560 - 2566) พบว่า การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและเมืองการค้าชายแดนหลักของภาค ต่ำกว่าเป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนด โดยในปี 2562 รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.23 และในปี 2563 ลดลงร้อยละ 66.44 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 และมูลค่าการค้าชายแดนของภาคใต้ชายแดน ทั้ง 4 ด่าน ในปี 2562 ร้อยละ 0.02 เพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ในปี 2563 กลับลดลงอย่างรุนแรงมูลค่าการค้าชายแดนลดลงร้อยละ 21.65 ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นในปี 2562 ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4 และในปี 2563 เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ทั้งนี้สาเหตุสำคัญของการหดตัวอย่างรุนแรงของรายได้จากการท่องเที่ยวและมูลค่าการค้าชายแดน เนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวของมาเลเซียและไทยส่งผลให้มีการประกาศปิดด่านชายแดนไม่ให้มีการเดินทางข้ามแดนระหว่างประเทศในบางช่วง และมีการควบคุมการส่งออกสินค้าอย่างเคร่งครัด ทำให้การส่งออก-นำเข้าสินค้าผ่านแดนลดลง นักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยไม่สามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของภาค และภาวะเศรษฐกิจโลกที่ถดถอยส่งผลให้สินค้าส่งออกมีปริมาณและมูลค่าลดลง

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 สรุปได้ ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาเมืองชายแดนและเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคให้เพียงพอและได้มาตรฐาน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและการค้าการลงทุนของเมืองชายแดนและเมืองเศรษฐกิจ และเขตเศรษฐกิจพิเศษ การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ การพัฒนาด่านชายแดนทั้ง 4 ด่าน (สุโขทัย-ลก ตากใบ และบูเก๊ะตา จังหวัดนราธิวาส และด่านเบตง จังหวัดยะลา) ให้มีมาตรฐาน เพื่อสร้างการเติบโตให้กับเศรษฐกิจของภาค โดยได้ดำเนินการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ การก่อสร้างท่าอากาศยานเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โครงการก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารหลังใหม่ และสิ่งก่อสร้างประกอบอื่น ๆ พร้อมครุภัณฑ์อำนวยความสะดวกท่าอากาศยาน ท่าอากาศยานนราธิวาส ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 410 เชื่อมสู่อำเภอเบตง และการปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 4056 และ 4057 เชื่อมด่านศุลกากรสุโขทัย-ลก ด่านชายแดนบูเก๊ะตา การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 42 - สี่แยกสะพานปลา ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี เพื่ออำนวยความสะดวกการขนส่งสินค้าจากเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในพื้นที่ตอนในของภาค ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญให้มีความสะดวกและมาตรฐาน โดยมีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจุดชมวิวทะเลหมอกอัยเยอร์เวง (ก่อสร้างระบบส่งน้ำเพื่อการบริโภคและพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทะเลหมอกอัยเยอร์เวง) พัฒนาทางหลวงหลักที่เชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวของภาคเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และการปรับปรุงภูมิทัศน์และที่พัก ริมหาดเบตงสู่ทะเลสาบป่าฮาลาบาลา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา การจัดงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของดีแต่ละจังหวัด จัดงานวันลองกอง การจัดงานตามประเพณีวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เทศกาลไหว้ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นต้น

3. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและส่งเสริมด้านการค้าการลงทุนโดยสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส อาทิ เร่งรัดการจัดหาพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมนราธิวาส ในพื้นที่อำเภอยี่งอ พัฒนาผังเมืองรวมเมืองเบตง ระยะ 2 เพื่อเป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน ปรับปรุงถนนเพื่อการรองรับเขตอุตสาหกรรมท่าเทียบเรือและการท่องเที่ยว พัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน (Hand in Hand) การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการลงทุนในพื้นที่อุตสาหกรรมแห่งใหม่ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคใต้ โดยการเชื่อมโยงการค้า จับคู่เจรจาธุรกิจการค้า และจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าจังหวัดชายแดนใต้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน (ปี 2560 -2566) พบว่า ต่ำกว่าเป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนด โดยในปี 2562 สัดส่วนคนจนของภาคใต้ชายแดนคิดเป็นร้อยละ 24.05 ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้ลดลงน้อยกว่าร้อยละ 29 และอัตราการว่างงาน ในปี 2562 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.46 และในปี 2563 เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.41 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้ลดลงปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 ปัญหาความยากจนยังเป็นปัญหาที่สำคัญและรุนแรง

มายาวนานในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน สาเหตุสำคัญเกิดจากปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบด้านการลงทุน การจ้างงาน และการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ของประชาชนในภาค นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรที่มีการผลิตแบบดั้งเดิม และส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งรายได้ครัวเรือนต่ำเป็นสังคม พหุวัฒนธรรมที่ยังมีความหลากหลายด้านความเชื่อ ภาษาและศาสนา ทำให้เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข การเข้าถึงบริการภาครัฐอื่น ๆ รวมทั้งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ส่งผลกระทบต่อกลุ่มแรงงานที่ไปรับจ้างในประเทศมาเลเซียและแรงงานจากภาคบริการที่ถูกเลิกจ้างและเดินทางกลับภูมิลำเนาที่กลับมาอยู่ภาคเกษตรในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดภาวะพึ่งพิงครัวเรือนสูง

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 สรุปได้ ดังนี้

1. พัฒนาระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยให้ความสำคัญกับ การยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการสร้างอาชีพในอนาคต การตีวงให้เด็กนักเรียนได้เข้าถึงทีวีเตอร์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศควบคู่กับมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินให้กับครูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ระบบและตามอัยาศัยเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ การพัฒนาด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน โดยเน้นการเข้าถึงบริการสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพให้กับประชาชนทุกช่วงวัย การดูแลกลุ่มคนยากจนผู้เปราะบาง โดยมีโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา โครงการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ โครงการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของประชาชนทุกช่วงวัย การพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินและระบบส่งต่อผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาบริการทางการแพทย์แผนไทย โครงการบูรณาการเชิงรุกดูแลผู้เปราะบางด้วยโอกาสสู่ชุมชน 3 จังหวัดชายแดน เป็นต้น

2. พัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลและความต้องการของตลาด โดยมีโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อพัฒนากำลังคนตอบสนองความต้องการเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการพัฒนาผู้ประกอบการนวัตกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็ง โดยมีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (แพทย์ฉุกเฉิน-ส่งต่อ/อนามัยแม่เด็ก) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (พัฒนาศักยภาพคน สานพลังประชารัฐ สร้างงาน อาชีพ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (ส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว) เป็นต้น

สถานที่ท่องเที่ยวในสามจังหวัดชายแดนใต้ แยกตามจังหวัด ได้ดังนี้

จังหวัดยะลา

1. เชื้อนบางกลาง ห่างจากตัวเมืองยะลาตามเส้นทางยะลา-เบตง ประมาณ 50 กิโลเมตร แยกซ้ายตามถนนอีกประมาณ 12 กิโลเมตร บริเวณเขื่อนมีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งยังมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย

2. หมู่บ้านซาไก ห่างจากตัวเมือง 80 กิโลเมตร แยกขวาอีก 4 กิโลเมตร เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าซาไก หรือที่เรียกว่า เงาะป่า

3. บ่อน้ำร้อน เป็นบ่อน้ำร้อนที่มีความร้อนสูงสามารถต้มไข่ให้สุกในเวลาเพียง 7 นาที มีบริการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ ชั่วโมงละ 40 บาท

4. ถ้ำกระแซง ห่างจากตัวเมืองยะลาตามเส้นทางยะลา-เบตง ประมาณ 52 กิโลเมตร แยกซ้ายอีก 3 กิโลเมตร เป็นถ้ำหินปูนเพดานถ้ำมีหินย้อยที่สวยงามตามธรรมชาติ

5. อุโมงปิยะมิตร เลียบบ่อน้ำร้อนไป 3 กิโลเมตร เป็นที่อยู่หลบภัยทางอากาศในปี พ.ศ.2519 เพื่อเป็นฐานปฏิบัติการของโจรคอมมิวนิสต์มลายา มีความยาว 1 กิโลเมตร กว้าง 50-60 ฟุต ใช้กำลังคนประมาณ 40-50 คนในการขุดซึ่งกินระยะเวลา 3 เดือน มีทางเข้าออก 9 ทาง ปัจจุบันเปิดให้เข้าชม สามารถจุคนได้ 200 คน

6. สวนดอกไม้เมืองหนาวแห่งเดียวในภาคใต้ของประเทศไทยเป็นโครงการที่ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแนะนำแนวทางปลูกไม้เมืองหนาวขึ้นเมื่อครั้งเสด็จเยือนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 เนื่องจากบริเวณหุบเขาส่วนนั้นอากาศหนาวปลูกยางพาราไม่ได้ผล

7. ป่าฮาลา-บาลา เป็นเขตอนุรักษ์แห่งใหม่ของประเทศไทย มีแนวชายแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ควบคุมพื้นที่ที่ภูเขาสันกาลาศรีป่าฮาลาและป่าบาลาเป็นผืนป่าดงดิบที่ไม่ต่อเนื่องกัน แต่ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเดียวกันคือ ป่าฮาลา ในเขตอำเภอบेतง จังหวัดยะลา

จังหวัดปัตตานี

1. หาดแหมแหม ห่างจากตัวเมืองปัตตานีประมาณ 50 กิโลเมตร คำว่า "แหมแหม" เป็นภาษามลายูแปลว่า อึกทึกครึกโครม หาดนี้อยู่ในอ่าวลึกเล็ก ๆ ของแหลมท่าพระ เนื้อทรายละเอียดสีเหลือง มีหาดหินแรกอยู่เป็นตอน ๆ เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ

2. หาดปะนาเระ-ชลาสัย ห่างจากตัวเมืองปัตตานีไปทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 ประมาณ 30 กิโลเมตร แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 4075 อีก 13 กิโลเมตร หาดทั้งสอง จะยาวต่อเนื่องกัน 4 กิโลเมตร บนฝั่งปะนาเระเป็นชุมชนประมงใหญ่ ส่วนหาดชลาสัยบนฝั่งเป็นทิวสนร่มรื่น

3. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ห่างจากตัวเมืองปัตตานีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 409 ประมาณ 30 กิโลเมตร อุทยานนี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาศรี สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ และร่มรื่นไปด้วยพรรณไม้ มีน้ำตก 3 แห่ง คือ น้ำตกทรายขาว น้ำตกโผนเอน และน้ำตกอรัญวาริน

จังหวัดนราธิวาส

1. หมู่บ้านทอน เป็นหมู่บ้านชาวประมงไทยมุสลิม เป็นแหล่งผลิตเรือกอกและมีศูนย์การผลิตจำหน่ายหัตถกรรมพื้นบ้าน

2. ป่าพรุโต๊ะแดง เป็นป่าพรุที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์ป่ากว่า 200 ชนิด และธรรมชาติที่หาดูได้ยาก
3. หาดนราทัศน์ หาดมีความยาว 4-5 กิโลเมตร และยังมีหมู่บ้านชาวประมงนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถสามล้อถีบและรถสองแถวเล็ก หรือรถจักรยานยนต์มาที่หาดได้
4. น้ำตกบาโจ เป็นน้ำตกที่มีความสูง 60 เมตร ถือเป็นน้ำตกที่มีความงดงามที่สุดในจังหวัด ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 1 กิโลเมตร หรือประมาณ 26 กิโลเมตร จากตัวเมืองไปทางเหนือของทางหลวงที่ 42 (นราธิวาส-ปัตตานี) และเลี้ยวเข้ากิโลเมตรที่ 73 ประมาณอีก 2 กิโลเมตร จะพบที่พักและที่อำนวยความสะดวกใกล้เคียง ๆ น้ำตก
5. น้ำตกฉัตรวาริน เป็นน้ำตกขนาดกลาง สภาพแวดล้อมร่มรื่นด้วยไม้หนานาพันธุ์ และเป็นแหล่งกำเนิดปาล์มบังสุริย์ ซึ่งมีที่เดียวในประเทศไทย

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว

จากการรวบรวมข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

- 1.1 เมื่อพิจารณาภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจในด้านการท่องเที่ยว พบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวลดลง สืบเนื่องจากนักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยในพื้นที่
- 1.2 แหล่งท่องเที่ยวและการบริการท่องเที่ยวยังขาดความเป็นมาตรฐานในด้านการท่องเที่ยวที่เพียงพอ
- 1.3 ในแหล่งท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนใต้ยังขาดการดูแลและบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
- 1.4 สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม และยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความไม่ปลอดภัยและความเชื่อมั่นด้านการลงทุน ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาลงทุนในพื้นที่น้อยลง และนักท่องเที่ยวยังไม่เชื่อมั่นต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 2.1 ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างเพียงพอและทั่วถึง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว
- 2.2 ขาดการเอาใจใส่ดูแลในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในด้านที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นต้น
- 2.3 ในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการดูแลใส่ใจในเรื่องประเภทอาหาร และคุณภาพอาหารในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 2.4 ขาดระบบการคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงพื้นที่การท่องเที่ยว
- 2.5 ขาดสิ่งสนับสนุนทางกายภาพ เช่น ป้ายบอกทาง หรือแผนที่ทางการท่องเที่ยว

2.6 ขาดการดูแลติดตามในเรื่องของราคาสินค้าตามสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพ

2.7 ขาดการส่งเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์และสามารถเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวได้ เช่น การสอนทำตุ๊กตา (ข้าวต้มใบกะพ้อ) การสอนทำขนมพื้นถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น

2.8 ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะอาดถนน ความสะอาดของห้องน้ำ

2.9 ขาดการนำเสนอสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของพื้นที่ภาคใต้ชายแดน เช่น ของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว

3. ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว

3.1 ขาดบุคลากรในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เพียงพอ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางในด้านความปลอดภัย

3.2 ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำคุณภาพของสถานที่ท่องเที่ยว

3.3 ขาดบุคลากรการท่องเที่ยวในการให้ข้อมูลด้านอาหารประจำถิ่นเนื่องจากเป็นพื้นที่ทุรกันดาร หรือมีความพิเศษเฉพาะพื้นที่ ที่เป็นจุดสำคัญในการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ ทั้งวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและหลากหลาย ในรูปแบบบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ศาสนสถาน อาหาร เครื่องแต่งกาย สามารถต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว

การพัฒนาภาคใต้ชายแดน มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ “ฐานเศรษฐกิจชายแดน ที่มั่นคง บนสังคมพหุวัฒนธรรม” โดยเน้นการพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงเพื่อการส่งออก บนฐานทรัพยากรที่สมดุล ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ให้มีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและสงบสุข โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคใต้ชายแดน (SB Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา PEACE ประกอบด้วย

1. P: Para Rubber and Palm Product Development การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและแปรรูปสินค้าหลักเป็นสินค้ามูลค่าสูงเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะยางพารา และปาล์มน้ำมัน

2. E: Eco-tourism การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3. A: Agro-based Industries พัฒนาสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ ให้เป็นสินค้ามูลค่าสูง

4. C: Calm ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสู่สังคมสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

5. E: Economic Linkage พัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

แผนภาพที่ 3-1 แสดงการสื่อความหมายของ PEACE

ที่มา : กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคใต้ชายแดน, 2566

แนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

1. ด้านที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

พัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนให้เป็นเมืองการค้าเมืองท่องเที่ยว และจุดเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียนตอนใต้ โดยมีแนวทางดังนี้

1.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาเมืองชายแดนและเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาค ให้เพียงพอและได้มาตรฐาน โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด้านชายแดน พื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดน แหล่งท่องเที่ยว และเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจให้เพียงพอและได้มาตรฐาน

1.2 พัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและเมืองเก่า โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ มีคุณภาพและได้มาตรฐานความปลอดภัย อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เมืองเก่า ปัตตานี ยกกระดับมาตรฐานการให้บริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามวิถีปกติใหม่ (New Normal) พัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด

1.3 พัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายแดนที่มีศักยภาพให้มีบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและได้มาตรฐาน พัฒนาและสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

1.4 สร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยสร้างความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อนุรักษ์ ฟื้นฟูและรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย สนับสนุนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางศาสนาเพื่อเผยแพร่หลักคำสอนที่ดีงามให้แก่ประชาชน สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาความปลอดภัยของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้

2. ด้านที่ 2 การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว

2.1 พัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของการท่องเที่ยวชายแดน

2.2 ส่งเสริมให้บุคลากรในพื้นที่สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น เครื่องแต่งกายมุสลิม สินค้า OTOP ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า

2.3 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมาตรฐานความปลอดภัยภายใต้วิถีปกติใหม่ (New Normal) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว

2.4 พัฒนาศักยภาพโดยการเพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและการให้บริการ ให้สามารถประยุกต์การรองรับนักท่องเที่ยวภายใต้วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเดิม สร้างสมดุลให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.5 เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นตัวแทนของมรดกเทศก์ท้องถิ่น

สรุป

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในการศึกษาถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวและแนวทางการแก้ไข สามารถสรุปได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจภายใต้ชายแดนมีขนาดเล็กสุดของประเทศจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมโดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เนื่องจากเป็นภาคที่มีขนาดเล็กสุดเมื่อเทียบกับทุกภาคของประเทศ โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มเปลี่ยนจากเกษตรสู่ภาคบริการมากขึ้น โดยภาพรวมเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นการพัฒนาในทุกด้าน ในด้านสถานการณ์การท่องเที่ยว ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหลากหลายและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ในแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่พหุวัฒนธรรม

ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว ในด้านสถานที่ท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยในพื้นที่ และขาดการบูรณาการให้

มีความเป็นมาตรฐานในการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่ยังขาดการดูแลเอาใจใส่ในสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการคมนาคม การเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ ขาดการนำเสนอเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพื้นที่ ด้านบุคลากรการท่องเที่ยวที่ยังขาดการบูรณาการในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ชายแดนและผู้ประกอบการในพื้นที่ขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดทัศนียภาพของสถานที่ท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ประเพณีและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ชายแดน ด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีโครงข่ายการคมนาคมที่เชื่อมโยง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และพัฒนาบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวในการส่งเสริมสนับสนุนความรู้และทักษะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในบทนี้เป็นการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)
  2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่
  3. การวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
  4. แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
  5. สรุป
- ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เรื่อง “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้” ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษญา สง่าโยธิน ที่ปรึกษาบริษัทประชารัฐรักสามัคคีปัตตานี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
  2. ดร.ตติยะ ฉิมพาลี นักธุรกิจในพื้นที่ และประธานกรรมการบริษัทบริษัทประชารัฐรักสามัคคีปัตตานี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
  3. นายวรุต ชคทิศ กรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีปัตตานี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
  4. นายเสนีย์ อิจิ กรรมการ บริษัทประชารัฐรักสามัคคีปัตตานี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด

5. นายอิศราวุธ อับดุลการี ผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคียะลา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
6. นายสักรินทร์ สันหมุด ที่ปรึกษาบริษัทประชารัฐรักสามัคคีปัตตานี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
7. นายภานุมาศ ชนากานต์ ประธานกรรมการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีนราธิวาส (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
8. นางนิรุสนี คาเร็ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
9. นายสุชาติ ชายมัน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี
10. นายจรินทร์ ปรากฏ์เป็รื่อง ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดปัตตานี
11. นางสาวจตุพร กรศิริอนันต์ ผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดยะลา
12. นางสาวณัฐธิดา หนูอินทร์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจบริการในประเทศไทย
13. นายเจริญ ชัยชนะโชติ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี
14. นางสุพิชฌาย์ ลิมกังวาหมงคล ผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
15. นางกัลยากร วรรณหอม ผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
16. นางสาวชาฎาณี แวอาลี ชุมชนในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี
17. นางสาวชนิดา ดือราแม ชุมชนในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี
18. นางศรีนัสพัชญ์ หัสรังษี ผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
19. นายชัชพงศ์ เพชรกล้า ประธานชุมชนท่องเที่ยววัดคูหาภิมุข ตำบลหน้าถ้ำ จังหวัดยะลา
20. นายสว่าง ลีวิวัฒน์ ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านตาพะเยา จังหวัดยะลา
21. นายชนะ แซ่อู่ ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 9 จังหวัดยะลา
22. นายมะเยะ แต่มะเาะ ประธานชุมชนท่องเที่ยวบูนาดารา จังหวัดปัตตานี
23. นายอนันท์ อาบูลี ประธานชุมชนท่องเที่ยวบานา “สะพานไม้บานา” จังหวัดปัตตานี
24. นายอาเรส หะยีแวนาแวง ประธานชุมชนท่องเที่ยวตลาดน้ำยะกัง จังหวัดนราธิวาส
25. นายดรอแม บินซา ตำบลสุคีริน ประธานชุมชนท่องเที่ยวหมู่บ้านจุฬาภรณ์ 12 จังหวัดนราธิวาส
26. นายมะอะฮูมีอรี ยูนู ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านบาลา จังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)

จากผลการศึกษา การวิเคราะห์ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)

1. การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

1.1 การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด้านชายแดนให้เพียงพอและมีความเป็นมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดน โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงเข้าสู่ด่านให้มีมาตรฐาน มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการอำนวยความสะดวกในด้านการค้าและการขนส่ง จัดระเบียบการใช้พื้นที่บริเวณด้านชายแดน ชุมชนและพื้นที่บริเวณหลังด่านชายแดนให้มีความเหมาะสมและปลอดภัย

1.2 พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องร่วมกันพัฒนาโครงข่ายของการคมนาคมให้มีความเชื่อมโยงและมีความเป็นมาตรฐาน พัฒนาโครงข่ายของถนนสายหลักและสายรองให้มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย สามารถที่จะเชื่อมโยงและอำนวยความสะดวกในการเดินทางและการขนส่งสินค้าได้ในทุกระบบ เช่น ถนนสายนราธิวาส-สุโขทัย-เชียงใหม่ สายเมืองยะลา-เบตง และทุกส่วนร่วมกันพัฒนาและสร้างความร่วมมือในการเชื่อมโยงการเดินทาง การขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยวจากสถานีรถไฟสุโขทัย-เชียงใหม่ เชื่อมต่อไปยังประเทศมาเลเซียเพื่อเป็นการสนับสนุนการค้าชายแดน และวางระบบการกำกับดูแลการขนส่งให้มีความเป็นมาตรฐานและมีความปลอดภัย

1.3 ร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยจะต้องคำนึงถึงความกลมกลืนเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวและมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวให้แก่ผู้พิการได้อย่างเหมาะสม ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่เพียงพอในด้านกายภาพทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานมีความสะอาด ปลอดภัย และส่งเสริมกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวชุมชน

1.4 ส่งเสริมและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและได้มาตรฐาน เช่น ไฟฟ้าแสงสว่างที่เพียงพอ โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อเพิ่มช่องทางในการทำธุรกิจให้กับชุมชน สนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์สนับสนุนความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจบริการท่องเที่ยวตลอดห่วงโซ่คุณค่า รวมทั้งมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจบริการท่องเที่ยว

1.5 ในด้านการท่องเที่ยวจะต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในด้านการให้บริการ เช่น ที่พัก และการให้บริการมัคคุเทศก์ เป็นต้น นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและ

นวัตกรรมมาใช้เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และร่วมกันสร้างเครือข่ายบริหารจัดการและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค

2. การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

2.1 ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องในชุมชนด้านการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยทำการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการให้บริการสู่สากลที่คำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด ความสวยงาม และมาตรฐานสุขอนามัย เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.2 พัฒนาด้านการศึกษาและแนวโน้มของการท่องเที่ยวในการดูแลรักษาสุขภาพ เช่น การตั้งศูนย์ดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุ (Nursing Home) โดยให้การอบรมคนในพื้นที่ในเรื่องของการเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ

2.3 พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการค้าชายแดน โดยทำการจัดหาที่ดินเพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาการค้าชายแดน และเป็นการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรเมืองชายแดน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนที่มีความเหมาะสมให้กับผู้ประกอบการ

2.4 พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยพัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาของคนในชุมชนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในพื้นที่และต่างประเทศ รองรับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน สนับสนุนผู้ประกอบการให้ทำการจ้างงานผู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในพื้นที่ และสนับสนุนแรงงานที่มีทักษะให้เกิดเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่

2.5 ร่วมมือกันส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น เครื่องแต่งกายมุสลิม อาหารพื้นถิ่น สินค้า OTOP โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาและกลไกประชารัฐในการสนับสนุนความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์การผลิต และการจัดการตลาด รวมทั้งการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ผ้าบาติก ผ้าปาเต๊ะ ปลาภูเขาเค็มตากใบ ลูกหยี และทำการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มช่องทางการตลาด และสนับสนุนการตลาดผ่านระบบออนไลน์ ส่งเสริมการสร้างตราสินค้า (Brand) ผลผลิตทางการเกษตรและเกษตรแปรรูป โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้เป็นวัตถุดิบทางการเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นและการประกอบอาหาร เช่น ส้มโอปูโก ทูเรียนทรายขาว ไก่เบตง ปลาภูเขาเค็ม เพื่อเพิ่มมูลค่าและรองรับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร รวมทั้งส่งเสริมการตลาดสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์

2.6 สร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการสร้างความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และรักษาความเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่หลากหลาย สนับสนุนกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาความปลอดภัยของชุมชนและท้องถิ่น

3. การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

3.1 มีการกำกับ ควบคุม ดูแลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยไม่กระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3.2 การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพื้นที่และสถานที่ท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติและเชิงวัฒนธรรม โดยข้อมูลนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจากชุมชนต้องมีการสนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว

3.3 สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพให้กับนักท่องเที่ยว

3.4 มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด เน้นการแนะนำ การตักเตือน และการสร้างวินัยการท่องเที่ยว

4. การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

4.1 มีการกำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้มีมาตรฐานที่ชัดเจน สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น เบตง หรือพื้นที่ที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

4.2 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์แดเขตอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เอกชน และพื้นที่เขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.3 มีการวางแผนจัดการ ปกป้องสิ่งแวดล้อมที่มีความเปราะบาง มีระบบติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ปกป้องแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต สายพันธุ์ และระบบนิเวศ ทั้งนี้จึงต้องมีการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.4 สนับสนุนการใช้ระบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว ในด้านพลังงาน การจัดการน้ำ และการจัดการปัญหาขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว

4.5 ร่วมมือกันลดปริมาณขยะของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีระบบในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการลด นำกลับมาใช้ใหม่ และรีไซเคิลขยะ และขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ต้องมีระบบกำจัดที่ปลอดภัยและยั่งยืน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่

ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวยังกลายเป็นสินค้าหลักให้กับพื้นที่ เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญเนื่องจากการส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างอาชีพให้ประชาชนจำนวนมาก โดยมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การพัฒนา เมื่อเกิดการท่องเที่ยวที่เข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การพัฒนาความเจริญก็จะตามไปด้วย เช่น ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย การคมนาคม ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในด้านที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนหลาย ๆ พื้นที่ สิ่งที่จะ

ก่อให้เกิดรายได้ นั่นคือการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพื้นฐานของการท่องเที่ยว เมื่อเกิดรูปแบบธุรกิจก็จะเกิดการจ้างงานคนในพื้นที่ตามมา และถือเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาธุรกิจในพื้นที่การท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นการก่อให้เกิดการกระจายรายได้ อย่างเป็นรูปธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดปัญหาความยากจน ยากไร้ในพื้นที่ได้อีกด้วย ในด้านการตลาดนั้นต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ที่โดดเด่นในพื้นที่ให้มากขึ้น ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ส่งเสริมการสร้างธุรกิจที่พิกแบบโฮมสเตย์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักค้างคืน โดยต้องเน้นในเรื่องความปลอดภัย ความสะอาดในเรื่องที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ต้องเน้นให้ชุมชนเข้าใจในมาตรฐานของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การมีที่นอนที่นอนสบายตามสภาพของชุมชนในท้องถิ่น อุปกรณ์ที่นอนเช่น ผ้าห่ม หมอน ผ้าปูเตียงมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์การนอนทุกครั้งเมื่อมีการ Check out ออกของนักท่องเที่ยว ถือเป็นกรอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนด้วย ควรมีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่จะช่วยในการกลั่นกรองคุณภาพของนักท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการประสานกับประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานราชการในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ร่วมกันวางแผนในการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว และทำการสร้างแบรนด์ของสินค้า ภายใต้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการจัดสรรพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้า ของที่ระลึก ของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. การพัฒนาการผลิตสินค้า เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนในพื้นที่ ต้องมีวิธีการประสานกับเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น ในการยกระดับการจัดการท่องเที่ยว มีรูปแบบการตลาดท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา เช่นการขายในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ใช้ระบบของเครื่องมือต่าง ๆ มาวัดผลสำเร็จในด้านอัตราการเข้าถึง รวมทั้งการจัดวางสินค้าในพื้นที่ให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ซื้อเป็นของฝาก ในจุดท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกคอยบริการให้กับนักท่องเที่ยว และชุมชนสามารถนำสินค้าและของที่ระลึกมาจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ต้องเน้นในเรื่องความปลอดภัย คุณภาพสินค้าและมาตรฐานของสินค้า เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ เกิดความเต็มใจในการซื้อ (Willingness to pay)

การวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการสร้างเสริมเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจทั้งในโครงสร้างด้านการผลิตของสินค้าและบริการ โครงสร้างการตลาด โครงสร้างปัจจัยการผลิตและ

การแจกจ่ายผลผลิตด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ ทรัพย์สินทางปัญญาและการศึกษาวิจัย เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจและการผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือคุณค่าทางสังคม ซึ่งความสอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) ในด้านยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญและมีผลต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ ประเด็นที่ 3 สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ตั้งศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงด้วยอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย และใช้ประโยชน์จากข้อมูลและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจและความหลากหลายของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ ประเด็นหลัก คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว การทำการตลาด และการบริหารจัดการสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เพื่อให้การท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ มีการคุ้มครองและปกป้องด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการป้องกันการลอกเลียนแบบ ซึ่งรวมถึงการผลักดันให้เมืองประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปะได้รับการขึ้นทะเบียนด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้ก้าวสู่เมืองที่ได้รับการยอมรับในเวทีสากล อันนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์และการจัดจำแนกพัฒนาเมืองและแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น พร้อมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลและตามศักยภาพของพื้นที่ ทั้งการท่องเที่ยววิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว อัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่

1. ประเภทการสืบทอดทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Cultural Heritage)

ซึ่งประกอบด้วย

1.1 งานฝีมือและหัตถกรรม (Crafts) ผลิตภัณฑ์งานจักสาน ถักทอ เครื่องใช้ในการเดินทางจากหนัง ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนจากไม้ ดอกไม้ไปไม้ประดิษฐ์ เซรามิกที่ใช้วิธีผลิตด้วยมือ เครื่องประดับ โลหะมีค่า เพชร พลอยเจียรระไนหรือเพชรพลอยร่วน

1.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural and Heritage Tourism) การท่องเที่ยวที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

1.3 อาหารไทย (Thai Food) อาหารที่มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนไทยในแต่ละท้องถิ่น เช่น อาหารพื้นเมือง ขนมไทย อาหารในงานเทศกาล เป็นต้น

1.4 การแพทย์แผนไทย (Thai Traditional Medicine) ยาไทย ยาสมุนไพร นวดแผนไทย การผดุงครรภ์ อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ไทย โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและสืบต่อมา

2. ประเภทศิลปะ (Arts) ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ศิลปะการแสดง (Performing Arts) การจัดกิจกรรม บริการ ทางศิลปะการแสดง และบริการทางด้านมหรสพ เช่น ระบำ คอนเสิร์ต วงดนตรี ละครเวทีต่าง ๆ

2.2 ทัศนศิลป์ (Visual Arts) งานจิตรกรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย และงานประติมากรรม

3. ประเภทสื่อ (Media) ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การพิมพ์และสื่อการพิมพ์ (Publishing) การทำสำเนาสิ่งพิมพ์ สำเนาสื่อบันทึกข้อมูล รวมถึงการบริการที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์อื่น ๆ เช่น การเรียงพิมพ์ การแกะแม่พิมพ์ และการเข้าเล่ม การพิมพ์หนังสือ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว ปฏิทิน สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และการบริการทางการพิมพ์อื่น ๆ

3.2 ดนตรี (Music) การบันทึกเสียง การทำซ้ำ และเครื่องดนตรี

4. ประเภทงานสร้างสรรค์แบ่งตามลักษณะของงาน (Functional Creations)

ซึ่งประกอบด้วย

4.1 งานออกแบบ (Design) การผลิตและขายเฟอร์นิเจอร์ การตกแต่งภายใน เครื่องครัว เครื่องแก้ว ของเล่นต่าง ๆ การออกแบบกราฟฟิก ออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งบริการออกแบบต่าง ๆ ยกเว้นการผลิตและขายเครื่องแต่ง เสื้อผ้าจากผ้าฝ้ายที่ผลิตขึ้นเอง และเครื่องสวมสำหรับกีฬา

4.2 แฟชั่น (Fashion) การผลิตเครื่องแต่งกาย การออกแบบ จัดทำตัวอย่าง จัดเตรียมการผลิต การขายเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปและการรับจ้างตัดเสื้อให้ลูกค้า ยกเว้น การผลิตเสื้อผ้าจากผ้าฝ้ายที่ผลิตขึ้นเอง และเครื่องสวมสำหรับกีฬา

4.3 งานสถาปัตยกรรม (Architecture) การดำเนินงานเกี่ยวกับการก่อสร้างทั่วไป การก่อสร้างเฉพาะงาน และงานวิศวกรรมโยธา การต่อเติมดัดแปลง การก่อสร้างลักษณะชั่วคราว การซ่อมแซมงานวิศวกรรมโยธา ซึ่งงานดังกล่าวสามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือได้รับค่าธรรมเนียมตอบแทนหรือโดยการทำสัญญาจ้างงานบางส่วน ทั้งหมด หรือทำสัญญารับช่วง กิจกรรมด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม รวมถึงการบริหารโครงการงานก่อสร้าง การออกแบบก่อสร้าง การจัดประเภทบริการทางสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการให้คำปรึกษาทางเทคนิคที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น หมายถึงการพัฒนาโครงสร้างของระบบการท่องเที่ยวโดยการสร้างให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและมูลค่าของการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และรักษามูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติให้ยืนยาวและยั่งยืน มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีการประกอบ

อาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ประกอบด้วย ภูเขา ป่า พุงนา ทะเล ป่าพรุ จึงมีความแตกต่างและหลากหลาย ประกอบกับการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้

จังหวัดปัตตานี มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ครบของผู้คนใน 3 เชื้อชาติ ได้แก่ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน โดยมีวัดช้างให้ หลวงพ่อทวด ซึ่งเป็นเกจิชื่อดังทางภาคใต้ มัสยิดกรือเซะ แหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของนักท่องเที่ยวทั่วไป

จังหวัดยะลา มีความพร้อมของธุรกิจและบริการ ความเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ เช่น เชื้อนบางกลาง ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ เชื่อมต่อกับป่าฮาลา บาลา ที่อยู่ติดกับประเทศมาเลเซีย และเมืองเบตงที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองในหมอกดอกไม้งาม

จังหวัดนราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีลักษณะเด่นที่แตกต่าง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ วัดชลธาราสিংเห วัดพิทักษ์แผ่นดินไทย เมืองโก-ลก

โดยแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่การท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยกับการท่องเที่ยว

1.1 พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์กว้างต้องอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อนำไปเพิ่มคุณค่าให้กับทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ และให้มีการสร้างสรรค์เกิดขึ้นในภาคการบริการและการผลิตจริงในตลอดห่วงโซ่การผลิตในการท่องเที่ยว ดังนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยว การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 กำหนดนโยบายบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวและบูรณาการการดำเนินงานทุกหน่วยงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งชุมชนในพื้นที่ โดยมีกรอบนโยบายและกลไกที่ชัดเจน สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ปรับโครงสร้างการบริการและการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยผนวกความคิดสร้างสรรค์ที่มีจากองค์ความรู้และนวัตกรรมเข้าสู่ทุกห่วงโซ่การผลิตด้านการท่องเที่ยว โดยนำความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาดำเนินการขับเคลื่อนให้ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และการบริการ โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกเข้ากับการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ทั้งนี้ การพัฒนาจะต้องเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Creative and Green Economy)

2. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว

2.1 พัฒนาปัจจัยแวดล้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนผลิตสินค้าหรือบริการเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้สมัยใหม่ และเร่งพัฒนาสำนักงานสินทรัพย์ทางปัญญาให้มีความสามารถในการประเมิน

มูลค่า สินทรัพย์ทางปัญญาเชิงสร้างสรรค์และผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์สินทรัพย์ทางปัญญาและป้องกันการละเมิดตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการและธุรกิจสร้างสรรค์

2.2 พัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ และระบบการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ รองรับกับแหล่งท่องเที่ยวและมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2.3 ศึกษาและวิจัยเพื่อการพัฒนาในมิติเชิงลึกในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในประเด็น มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม งานช่างฝีมือและหัตถกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมสื่อ การออกแบบและพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ให้สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและนำผลิตภัณฑ์และบริการสู่ตลาด พร้อมทั้งมีการจัดทำฐานข้อมูลและมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

2.4 พัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับเยาวชนในการร่วมสร้างสรรค์เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นเวทีแห่งการแสดงออก และเป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิดสร้างสรรค์ทุกประเภทในท้องถิ่น

3. แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจและบุคลากรด้านสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยว

3.1 ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการธุรกิจ พัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs) ประกอบกับความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในทุกด้าน เช่น ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ความแตกต่างระหว่างอายุ การปรับเปลี่ยนรสนิยมและพฤติกรรมในการบริโภคสินค้าและบริการ รวมทั้งการใส่ใจในด้านสิ่งแวดล้อมที่จะร่วมมือกันในการลดวิกฤตของสิ่งแวดล้อมโลก สร้างความได้เปรียบจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในเวทีระดับโลกได้

3.2 พัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพอย่างสร้างสรรค์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ ร่วมมือกันกับภาคการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อเป็นการปรับทิศทางการศึกษาให้สามารถผลิตบุคลากรในการท่องเที่ยว

4. การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล

โดยกำหนดให้มีกลไกในการดำเนินการตามแผนการพัฒนาและทำการติดตาม ประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการติดตาม ระบบฐานข้อมูลที่มีระบบทันสมัยและมีความต่อเนื่องของข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลและสามารถพยากรณ์ในอนาคตได้

สรุป

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC) ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคม และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ด้วยความร่วมมือกันของภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมธุรกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น 3) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการกำกับ ดูแลควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมงบประมาณในการจัดทำสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด และการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดกรอบการพัฒนาที่มีความชัดเจนในพื้นที่ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ มีแผนในการจัดการและป้องกันด้วยความร่วมมือกันของทุกฝ่าย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวยังกลายเป็นสินค้าหลักให้กับพื้นที่ เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญเนื่องจากการส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างอาชีพให้ประชาชนจำนวนมาก โดยมีความสำคัญ ในด้านการพัฒนาเมื่อเกิดแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ขึ้น เช่น ระบบการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ธุรกิจที่พัก การจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การพัฒนาการผลิตสินค้า เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนในพื้นที่

การวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นและส่งเสริมคุณค่า (Value Creation) ของวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นเครื่องมือให้ชุมชนในพื้นที่ได้มีโอกาสในการใช้สิทธิ์ความเป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวด้วยตนเอง สามารถกำหนดช่วงเวลา และจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวตามศักยภาพและความพร้อมของชุมชน และที่สำคัญชุมชนในพื้นที่สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเองพร้อมกับการสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบต่อชุมชน โดยผ่านประเภทของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ใน 4 ประเภท ดังนี้ 1) ประเภทการสืบทอดทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ 2) ประเภทศิลปะ 3) ประเภทสื่อ และ 4) ประเภทงานสร้างสรรค์แบ่งตามลักษณะของงาน

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยกับการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ในด้านการท่องเที่ยว กำหนดนโยบาย โครงสร้างการบริการและการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 2) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนร่วมลงทุน พัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ การวิจัยและพัฒนาในมิติเชิงลึกของการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของเยาวชน 3) แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจและบุคลากรด้านสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยว ร่วมกันขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการธุรกิจและพัฒนาบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพ และ 4) การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล โดยมีระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพและมีความทันสมัย

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัย “แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุป

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายละเอียดผลการศึกษา โดยสรุปดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1.1 สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ

ภาคใต้ชายแดนมีขนาดเล็กที่สุดของประเทศจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เนื่องจากเป็นภาคที่มีขนาดเล็กสุดเมื่อเทียบกับทุกภาคของประเทศ โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มเปลี่ยนจากเกษตรสู่ภาคบริการมากขึ้น โดยภาพรวมเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นการพัฒนาในทุกด้าน

1.1.2 สถานการณ์การท่องเที่ยว

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหลากหลายและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ในแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่พหุวัฒนธรรม

สถานการณ์การค้าชายแดน

ภาคใต้ชายแดนมีมูลค่าการค้าชายแดนค่อนข้างน้อย โดยปี 2563 การค้าชายแดนผ่านด่านชายแดน 4 แห่ง ได้แก่ ด่านชายแดนเบตง จังหวัดยะลา ด่านชายแดนสุโงโกะ-ลก ด่านชายแดนตากใบ และด่านชายแดนบูเก๊ะตา จังหวัดนราธิวาส มีมูลค่ารวม 5,350 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.1

ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย และร้อยละ 0.7 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมทั้งประเทศ เป็นมูลค่าการส่งออก 3,558 ล้านบาท และมูลค่านำเข้า 1,792 ล้านบาท การนำเข้าและส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรในพื้นที่ โดยสินค้านำเข้า ที่สำคัญ ได้แก่ ขนมอบึง แป้งสาลี ยางเอสปีอาร์ 1502 น้ำมันหล่อลื่น ซึ่งเป็นการนำเข้ามาจำหน่ายทั้งภายในและนอกพื้นที่ภาค ส่วนสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตรในพื้นที่ อาทิ ไม้ผล ยางพารา นอกจากนี้ ด้านชายแดนทั้ง 3 แห่ง ในจังหวัดนราธิวาสเป็นเส้นทางในการเดินทางผ่านแดนของประชาชนและนักท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดนราธิวาสกับรัฐกลันตัน ในขณะที่ด่านเบตง อาเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นเส้นทางการค้าชายแดนที่สำคัญของภาค โดยเป็นเส้นทางขนส่งยางพารา ไม้ผล (ทุเรียน) ไปยังท่าเรือปีนัง เส้นทางในการเดินทางผ่านแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและมาเลเซียที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเบตง

1.1.3 ผลการพัฒนาภาคใต้ชายแดนในช่วงที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคใต้ชายแดน ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งสู่เป้าหมาย “เป็นแหล่งผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สำคัญของประเทศ และเป็นเมืองชายแดนเชื่อมโยงการค้าและการท่องเที่ยวกับพื้นที่ภาคใต้และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม” โดยมีมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต (2) พัฒนาเมืองสุโขทัย-โก-ลก และเมืองเบตง ให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน และพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองนำอยู่และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน และ (3) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านรายได้ การศึกษา และสาธารณสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ผ่านกลไกการขับเคลื่อนร่วมกันของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งภาคราชการ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ผลการพัฒนาภาคใต้ชายแดน ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต

พัฒนาศักยภาพการผลิตภาคเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรในสินค้าเกษตรหลักของภาค ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาโรคระบาดในพืชจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำและขยายพื้นที่ชลประทาน โครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตภาคการเกษตร(ภาคใต้ชายแดน) โดยการพัฒนาระบบชลประทานและจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและป้องกันอุทกภัยในพื้นที่ 9,357 ไร่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และไม้ผล การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็น Smart Farmer การส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ การส่งเสริมการผลิตสินค้าไม้ผล (หมู่บ้านลองกองคุณภาพ) สินค้าเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ให้เป็นสินค้าปลอดภัยและสินค้าอินทรีย์ อาทิ ไก่เบตง กล้วยหิน การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดให้กับผู้ประกอบการปศุสัตว์ การปรับปรุงท่าเรือปัตตานีเพื่อเพิ่มศักยภาพการขนส่งทางน้ำ และ

การพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบกักเก็บน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำเพื่อการเกษตรและป้องกันอุทกภัย เป็นต้น

การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรหลักและสินค้าอัตลักษณ์ของภาคให้มีความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมเกษตรหลักของภาคยกระดับอุตสาหกรรมประมง โดยการปรับปรุงตลาดสัตว์น้ำและพื้นโรงคลุมท่าเทียบเรือประมงปัตตานี และส่งเสริมการแปรรูปการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าการสนับสนุนการใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในพื้นที่นวัตกรรมยกระดับเกษตรกรรายย่อย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรมืออาชีพ Smart Entrepreneur Smart SMEs และ Startup การจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรครบวงจรพัฒนาศักยภาพตลาดและจับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับผู้ประกอบการตลาดปศุสัตว์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาเมืองสุโขทัย-ลพบุรี และเมืองเบตง ให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน และพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองนำอยู่และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาเมืองชายแดนและเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคให้เพียงพอและได้มาตรฐาน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและการค้าการลงทุนของเมืองชายแดนและเมืองเศรษฐกิจ และเขตเศรษฐกิจพิเศษ การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ การพัฒนาด่านชายแดนทั้ง 4 ด่าน (สุโขทัย-ลพบุรี ตากใบ และบูเกะตา จังหวัดนราธิวาส และด่านเบตง จังหวัดยะลา) ให้มีมาตรฐาน เพื่อสร้างการเติบโตให้กับเศรษฐกิจของภาค โดยได้ดำเนินการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ การก่อสร้างท่าอากาศยานเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โครงการก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารหลังใหม่ และสิ่งก่อสร้างประกอบอื่น ๆ พร้อมครุภัณฑ์อำนวยความสะดวกท่าอากาศยาน ท่าอากาศยานนราธิวาส ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 410 เชื่อมสู่อำเภอเบตง และการปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 4056 และ 4057 เชื่อมด่านศุลกากรสุโขทัย-ลพบุรี ด่านชายแดนบูเกะตา การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 42 - สี่แยกสะพานปลา ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี เพื่ออำนวยความสะดวกการขนส่งสินค้าจากเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวัฒนธรรมในพื้นที่ตอนในของภาค ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญให้มีความสะดวกและมาตรฐาน โดยมีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจุดชมวิวยะลาหมอกอัยเยอร์เวง (ก่อสร้างระบบส่งน้ำเพื่อการบริโภคและพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทะเลหมอกอัยเยอร์เวง) พัฒนาทางหลวงหลักที่เชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวของภาคเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และการปรับปรุงภูมิทัศน์และที่พัก ริมทางเบตงสู่ทะเลสาบป่าฮาลาบาลา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา การจัดงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด จัดงานวันลองกอง การจัดงานตามประเพณีวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เทศกาลไหว้ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นต้น

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและส่งเสริมด้านการค้าการลงทุนโดยสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส อาทิ เร่งรัดการจัดหาพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมนราธิวาส ในพื้นที่อำเภอเมือง พัฒนาผังเมืองรวมเมืองเบตง ระยะ 2 เพื่อเป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน ปรับปรุงถนนเพื่อการรองรับเขตอุตสาหกรรมท่าเทียบเรือและการท่องเที่ยว พัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน (Hand in Hand) การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการลงทุนในพื้นที่อุตสาหกรรมแห่งใหม่ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคใต้ โดยการเชื่อมโยงการค้า จับคู่เจรจาธุรกิจการค้า และจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าจังหวัดชายแดนใต้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

1. พัฒนาระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการสร้างอาชีพในอนาคต การตีวงกว้างให้เด็กนักเรียนได้เข้าถึงทีวีที่มีชื่อเสียงระดับประเทศควบคู่กับมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินให้กับครูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ระบบและตามอัธยาศัยเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ การพัฒนาด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน โดยเน้นการเข้าถึงบริการสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพให้กับประชาชนทุกช่วงวัย การดูแลกลุ่มคนยากจนผู้เปราะบาง โดยมีโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา โครงการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ โครงการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของประชาชนทุกช่วงวัย การพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินและระบบส่งต่อผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาบริการทางการแพทย์แผนไทย โครงการบูรณาการเชิงรุกดูแลผู้เปราะบางด้วยโอกาสสู่ชุมชน 3 จังหวัดชายแดน เป็นต้น

2. พัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลและความต้องการของตลาด โดยมีโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อพัฒนากำลังคนตอบสนองความต้องการเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการพัฒนาผู้ประกอบการนวัตกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็ง โดยมีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (แพทย์ฉุกเฉิน-ส่งต่อ/อนามัยแม่เด็ก) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (พัฒนาศักยภาพคน สานพลังประชารัฐ สร้างงาน อาชีพ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (ส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว) เป็นต้น

สถานที่ท่องเที่ยวในสามจังหวัดชายแดนใต้ แยกตามจังหวัด ได้ดังนี้

จังหวัดยะลา

1. เชื้อนบางกลาง ห่างจากตัวเมืองยะลาตามเส้นทางยะลา-เบตง ประมาณ 50 กิโลเมตร แยกซ้ายตามถนนอีกประมาณ 12 กิโลเมตร บริเวณเขื่อนมีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งยังมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย
2. หมู่บ้านซาไก ห่างจากตัวเมือง 80 กิโลเมตร แยกขวาอีก 4 กิโลเมตร เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าซาไก หรือที่เรียกว่า เงาะป่า
3. บ่อน้ำร้อน เป็นบ่อน้ำร้อนที่มีความร้อนสูงสามารถต้มไข่ให้สุกในเวลาเพียง 7 นาที มีบริการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ ชั่วโมงละ 40 บาท
4. ถ้ำกระแซง ห่างจากตัวเมืองยะลาตามเส้นทางยะลา-เบตง ประมาณ 52 กิโลเมตร แยกซ้ายอีก 3 กิโลเมตร เป็นถ้ำหินปูนเพดานถ้ำมีหินย้อยที่สวยงามตามธรรมชาติ
5. อุโมงค์ปิยะมิตร เลียบบ่อน้ำร้อนไป 3 กิโลเมตร เป็นที่อยู่หลบภัยทางอากาศ ในปี พ.ศ.2519 เพื่อเป็นฐานปฏิบัติการของโจรคอมมิวนิสต์มลายา มีความยาว 1 กิโลเมตร กว้าง 50-60 ฟุต ใช้กำลังคนประมาณ 40-50 คนในการขุดซึ่งกินระยะเวลา 3 เดือน มีทางเข้าออก 9 ทาง ปัจจุบันเปิดให้เข้าชม สามารถดูคนได้ 200 คน
6. สวนดอกไม้เมืองหนาวแห่งเดียวในภาคใต้ของประเทศไทยเป็นโครงการที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแนะนำแนวทางปลูกไม้เมืองหนาวขึ้นเมื่อครั้งเสด็จเยือนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 เนื่องจากบริเวณหุบเขาส่วนนี้ในอากาศหนาวปลูกยางพาราไม่ได้ผล
7. ป่าฮาลา-บาลา เป็นเขตอนุรักษ์แห่งใหม่ของประเทศไทย มีแนวชายแดนติดกับประเทศมาเลเซีย ควบคุมพื้นที่ที่ทิวเขาสันกาลาคีรีป่าฮาลาและป่าบาลาเป็นผืนป่าดงดิบที่ไม่ต่อเนื่องกัน แต่ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเดียวกันคือ ป่าฮาลา ในเขตอำเภอบางบาล จังหวัดยะลา

จังหวัดปัตตานี

1. หาดแหมแหม ห่างจากตัวเมืองปัตตานีประมาณ 50 กิโลเมตร คำว่า "แหมแหม" เป็นภาษามลายูแปลว่า อีกทั้งทึกรีกโครม หาดนี้อยู่ในอ่าวลึกเล็ก ๆ ของแหลมท่าพระ เนื้อทรายละเอียดสีเหลือง มีหาดหินแรกอยู่เป็นตอน ๆ เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ
2. หาดปะนาเระ-ชลาสัย ห่างจากตัวเมืองปัตตานีไปทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 ประมาณ 30 กิโลเมตร แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 4075 อีก 13 กิโลเมตร หาดทั้งสองจะยาวต่อเนื่องกัน 4 กิโลเมตร บนฝั่งปะนาเระเป็นชุมชนประมงใหญ่ ส่วนหาดชลาสัยบนฝั่งเป็นทิวสนร่มรื่น
3. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ห่างจากตัวเมืองปัตตานีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 409 ประมาณ 30 กิโลเมตร อุทยานนี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาคีรี สภาพป่าอุดมสมบูรณ์และร่มรื่นไปด้วยพรรณไม้ มีน้ำตก 3 แห่ง คือ น้ำตกทรายขาว น้ำตกโฝงโฝง และน้ำตกอรัญวาริน

จังหวัดนราธิวาส

1. หมู่บ้านทอน เป็นหมู่บ้านชาวประมงไทยมุสลิม เป็นแหล่งผลิตเรือกอกและมีศูนย์การผลิตจำหน่ายหัตถกรรมพื้นบ้าน
2. ป่าพรุโต๊ะแดง เป็นป่าพรุที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์ป่ากว่า 200 ชนิด และธรรมชาติที่หาดูได้ยาก
3. หาดนราทัศน์ หาดมีความยาว 4-5 กิโลเมตร และยังมีหมู่บ้านชาวประมงนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถสามล้อถีบและรถสองแถวเล็ก หรือรถจักรยานยนต์มาที่หาดได้
4. น้ำตกบาโจ เป็นน้ำตกที่มีความสูง 60 เมตร ถือเป็นน้ำตกที่มีความงดงามที่สุดในจังหวัด ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 1 กิโลเมตร หรือประมาณ 26 กิโลเมตร จากตัวเมืองไปทางเหนือของทางหลวงที่ 42 (นราธิวาส-ปัตตานี) และเลี้ยวเข้ากิโลเมตรที่ 73 ประมาณอีก 2 กิโลเมตร จะพบที่พักและที่อำนวยความสะดวกใกล้ ๆ น้ำตก
5. น้ำตกฉัตรวาริน เป็นน้ำตกขนาดกลาง สภาพแวดล้อมร่มรื่นด้วยไม้หนานาพันธุ์ และเป็นแหล่งกำเนิดปาล์มบังสุรย์ ซึ่งมีที่เดียวในประเทศไทย

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.2.1 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) เมื่อพิจารณาภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจในด้านการท่องเที่ยว พบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวลดลง สืบเนื่องจากนักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยในพื้นที่ 2) แหล่งท่องเที่ยวและการบริการท่องเที่ยวยังขาดความเป็นมาตรฐานในด้านการท่องเที่ยวที่เพียงพอ 3) ในแหล่งท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนใต้ยังขาดการดูแลและบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และ 4) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม และยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความไม่ปลอดภัยและความเชื่อมั่นด้านการลงทุน ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาลงทุนในพื้นที่น้อยลง และนักท่องเที่ยวยังไม่เชื่อมั่นต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างเพียงพอ และทั่วถึง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว 2) ขาดการเอาใจใส่ดูแลในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในด้านที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นต้น 3) ในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการดูแลใส่ใจในเรื่องประเภทอาหาร และคุณภาพอาหารในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 4) ขาดระบบการคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงพื้นที่การท่องเที่ยว 5) ขาดสิ่งสนับสนุนทางกายภาพ เช่น ป้ายบอกทางหรือแผนที่ทางการท่องเที่ยว 6) ขาดการดูแลติดตามในเรื่องของราคาสินค้าตามสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพ 7) ขาดการส่งเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์และสามารถเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวได้ เช่น การสอนทำตุ๊กตา (ข้าวต้มใบกะพ้อ) การสอนทำขนมพื้นถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น 8) ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสะอาดถนน ความสะอาดของห้องน้ำ และ 9) ขาดการนำเสนอสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของพื้นที่ภาคใต้ชายแดน เช่น ของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว

1.2.3 ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) ขาดบุคลากรในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เพียงพอ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางในด้านความปลอดภัย 2) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการจัดทัศนียภาพของสถานที่ท่องเที่ยว และ 3) ขาดบุคลากรการท่องเที่ยวในการให้ข้อมูลด้านอาหารประจำถิ่นเนื่องจากเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม หรือมีความพิเศษเฉพาะพื้นที่ ที่เป็นจุดสำคัญในการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะทั้งวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและหลากหลายในรูปแบบบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ศาสนสถาน อาหาร เครื่องแต่งกาย สามารถต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว

การพัฒนาภาคใต้ชายแดน มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ “ฐานเศรษฐกิจชายแดนที่มั่นคงบนสังคมพหุวัฒนธรรม” โดยเน้นการพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงเพื่อการส่งออก บนฐานทรัพยากรที่สมดุล ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมให้มีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและสงบสุข โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคใต้ชายแดน (SB Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา PEACE ประกอบด้วย

1. P: Para Rubber and Palm Product Development การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและแปรรูปสินค้าหลักเป็นสินค้ามูลค่าสูงเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะยางพารา และปาล์มน้ำมัน
2. E: Eco-tourism การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3. A: Agro-based Industries พัฒนาสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ให้เป็นสินค้ามูลค่าสูง
4. C: Calm ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสู่สังคมสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม
5. E: Economic Linkage พัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

โดยแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

พัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนให้เป็นเมืองการค้าเมืองท่องเที่ยว และจุดเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียนตอนใต้ โดยมีแนวทางดังนี้ 1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาเมืองชายแดนและเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาค ให้เพียงพอและได้มาตรฐาน โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด้านชายแดน พื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดน แหล่งท่องเที่ยว และเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจให้เพียงพอและได้มาตรฐาน 2) พัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและเมืองเก่า

โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ มีคุณภาพและได้มาตรฐานความปลอดภัย อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เมืองเก่าปัตตานี ยกกระดับมาตรฐานการให้บริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวตามวิถีปกติใหม่ (New Normal) พัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด 3) พัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายแดนที่มีศักยภาพให้มีบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและได้มาตรฐาน พัฒนาและสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และ 4) สร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยสร้างความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อนุรักษ์ ฟื้นฟูและรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย สนับสนุนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางศาสนาเพื่อเผยแพร่หลักคำสอนที่ดีงามให้แก่ประชาชน สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาความปลอดภัยของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้

ด้านที่ 2 การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) พัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของการท่องเที่ยวชายแดน 2) ส่งเสริมให้บุคลากรในพื้นที่สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น เครื่องแต่งกายมุสลิม สินค้า OTOP ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า 3) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมาตรฐานความปลอดภัยภายใต้วิถีปกติใหม่ (New Normal) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว 4) พัฒนาศักยภาพโดยการเพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและการให้บริการ ให้สามารถประยุกต์การรองรับนักท่องเที่ยวภายใต้วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเดิม สร้างสมดุลให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และ 5) เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นตัวแทนของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)

2.1.1 การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

2.1.1.1 การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด้านชายแดนให้เพียงพอและมีความเป็นมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1.1.2 พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องร่วมกันพัฒนาโครงข่ายของการคมนาคมให้มีความเชื่อมโยงและมีความเป็นมาตรฐาน พัฒนาคอร์ข่ายของถนนสายหลักและสาย

รองให้มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย สามารถที่จะเชื่อมโยงและอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และการขนส่งสินค้าได้ในทุกระบบ

2.1.1.3 ร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยจะต้องคำนึงถึงความกลมกลืนเข้ากันกับแหล่งท่องเที่ยวและมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวให้แก่ผู้พิการให้เหมาะสม ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่เพียงพอในด้านกายภาพทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานมีความสะอาด ปลอดภัย และส่งเสริมกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพในพื้นที่

2.1.1.4 ส่งเสริมและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและได้มาตรฐาน

2.1.1.4 ในด้านการท่องเที่ยวจะต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในด้านการให้บริการ นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมาใช้เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และร่วมกันสร้างเครือข่ายบริหารจัดการและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค

การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจ

แก่ชุมชนท้องถิ่น

1. ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องในชุมชนด้านการท่องเที่ยวในเมือง ท่องเที่ยวชายแดน โดยทำการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการให้บริการสู่สากลที่คำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด ความสวยงาม และมาตรฐานสุขอนามัยเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2. พัฒนาด้านการศึกษาและแนวโน้มของการท่องเที่ยวในการดูแลรักษาสุขภาพ

3. พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการค้าชายแดน โดยทำการจัดที่ดินเพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาการค้าชายแดน และเป็นการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรเมืองชายแดนพร้อมกับกำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนที่มีความเหมาะสมให้กับผู้ประกอบการ

4. พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยพัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาของคนในชุมชนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในพื้นที่และต่างประเทศ รองรับการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน สนับสนุนผู้ประกอบการให้ทำการจ้างงานผู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในพื้นที่ และสนับสนุนแรงงานที่มีทักษะให้เกิดเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่

5. ร่วมมือกันส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น เครื่องแต่งกายมุสลิม อาหารพื้นถิ่น สินค้า OTOP โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาและกลไกประชารัฐในการสนับสนุนความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ การผลิต และการจัดการตลาด รวมทั้งการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

6. สร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการสร้างความเข้าใจ และการยอมรับในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และรักษาความเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่หลากหลาย สนับสนุนกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างเครือข่าย ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาความปลอดภัยของชุมชนและท้องถิ่น

การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยว

1. มีการกำกับ ควบคุม ดูแลการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยไม่กระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพื้นที่ และสถานที่ท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติและเชิงวัฒนธรรม
3. สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพให้กับนักท่องเที่ยว
4. มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด เน้นการแนะนำ การตักเตือน และการสร้างวินัยการท่องเที่ยว

การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

1. มีการกำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้มีมาตรฐานที่ชัดเจน สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ
2. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนแดเขตอนุรักษ์ในเขตพื้นที่พหุธรรมชาติ พื้นที่เอกชน และพื้นที่เขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. มีการวางแผนจัดการ ปกป้องสิ่งแวดล้อมที่มีความเปราะบาง มีระบบติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ปกป้องแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต สายพันธุ์ และระบบนิเวศ
4. สนับสนุนการใช้ระบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว ในด้านพลังงาน การจัดการน้ำ และการจัดการปัญหาขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว

5. ร่วมมือกันลดปริมาณขยะของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีระบบในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการลด นำกลับมาใช้ใหม่ และรีไซเคิลขยะ และขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ต้องมีระบบกำจัดที่ปลอดภัยและยั่งยืน

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ โดยมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.2.1 การพัฒนา เมื่อเกิดการท่องเที่ยวที่เข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่การพัฒนาความเจริญก็จะตามไปด้วย เช่น ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในด้านที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาธุรกิจในพื้นที่การท่องเที่ยว

2.2.2 การจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นการก่อให้เกิดการ

กระจายรายได้อย่างเป็นรูปธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดปัญหาความยากจน ยากไร้ในพื้นที่ได้อีกด้วย ในด้านการตลาดนั้นต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ที่โดดเด่นในพื้นที่ให้มากขึ้น

2.2.3 การพัฒนาการผลิตสินค้า เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนในพื้นที่ ต้องมีวิธีการประสานกับเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น ในการยกระดับการจัดการท่องเที่ยว มีรูปแบบการตลาดท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ใช้ระบบของเครื่องมือต่าง ๆ มาวัดผลสำเร็จในด้านอัตราการเข้าถึง รวมทั้งการจัดวางสินค้าในพื้นที่ให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ซื้อเป็นของฝาก ในจุดท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกคอยบริการให้กับนักท่องเที่ยว และชุมชนสามารถนำสินค้าและของที่ระลึกมาจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ต้องเน้นในเรื่องความสะอาด ปลอดภัย คุณภาพสินค้าและมาตรฐานของสินค้า เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ เกิดความเต็มใจในการซื้อ (Willingness to pay)

ผลวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น หมายถึงการพัฒนาโครงสร้างของระบบการท่องเที่ยวโดยการสร้างให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและมูลค่าของการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และรักษามูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติให้ยืนยาวและยั่งยืน มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีการประกอบอาชีพมีคุณภาพชีวิตที่ดี การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ประกอบด้วย ภูเขา ป่า พุงนา ทะเล ป่าพรุ จึงมีความแตกต่างและหลากหลาย ประกอบกับการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้

จังหวัดปัตตานี มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ครบของผู้คนใน 3 เชื้อชาติ ได้แก่ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน โดยมีวัดช้างให้ หลวงพ่อทวด ซึ่งเป็นเกจิชื่อดังทางภาคใต้ มีสียัดกรือเซะแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของนักท่องเที่ยวทั่วไป

จังหวัดยะลา มีความพร้อมของธุรกิจและบริการ ความเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ เช่น เชื้อนบางกลาง ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ เชื่อมต่อกับป่าฮาลา บาลา ที่อยู่ติดกับประเทศมาเลเซีย และเมืองเบตงที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองในหมอกดอกไม้งาม

จังหวัดนราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีลักษณะเด่นที่แตกต่าง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ วัดชลธาราสিংเห วัดพิทักษ์แผ่นดินไทย เมืองโกลก

โดยแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่การท่องเที่ยวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยกับการท่องเที่ยว

3.1.1 พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์กว้างต้องอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้และนวัตกรรม ด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการเป็นแกนเหวี่ยงการกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อนำไปเพิ่มคุณค่าให้กับทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ และให้มีการสร้างสรรค์เกิดขึ้นในภาคการบริการและการผลิตจริงในตลอดห่วงโซ่การผลิตในการท่องเที่ยว

3.1.2 กำหนดนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวและบูรณาการการดำเนินงานทุกหน่วยงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งชุมชนในพื้นที่ โดยมีกรอบนโยบายและกลไกที่ชัดเจน สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.1.3 ปรับโครงสร้างการบริการและการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยผนวกความคิดสร้างสรรค์ที่มีจากองค์ความรู้และนวัตกรรมเข้าสู่ทุกห่วงโซ่การผลิตด้านการท่องเที่ยว โดยนำความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาดำเนินการขับเคลื่อนให้ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และการบริการ โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกเข้ากับการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Creative and Green Economy) ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการสื่อสารอัตลักษณ์ทางสังคมพหุวัฒนธรรม

3.2 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว

3.2.1 พัฒนาปัจจัยแวดล้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนผลิตสินค้าหรือบริการเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้สมัยใหม่ และเร่งพัฒนาสำนักงานสินทรัพย์ทางปัญญาให้มีความสามารถในการประเมินมูลค่า สินทรัพย์ทางปัญญาเชิงสร้างสรรค์และผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์สินทรัพย์ทางปัญญาและป้องกันการละเมิดตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการและธุรกิจสร้างสรรค์

3.2.2 พัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยการใช้ Influencer ในการถ่ายทอดเรื่องราว และระบบการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ รองรับกับแหล่งท่องเที่ยวและมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3.2.3 ศึกษาและวิจัยเพื่อการพัฒนาในมิติเชิงลึกในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในประเด็น มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาความหลากหลายทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีการจัดทำฐานข้อมูลและมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

3.2.4 พัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับเยาวชนในการร่วมสร้างสรรค์เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นเวทีแห่งการแสดงออก และเป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิดสร้างสรรค์ทุกประเภทในท้องถิ่น

3.3 แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจและบุคลากรด้านสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยว

3.3.1 ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการธุรกิจพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs) ประกอบกับความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในทุกด้าน

3.3.2 พัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพอย่างสร้างสรรค์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ ร่วมมือกันกับภาคการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเป็นการปรับทิศทางการศึกษาให้สามารถผลิตบุคลากรในการท่องเที่ยว สื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสาธารณชน

3.4 การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล

โดยกำหนดให้มีกลไกในการดำเนินการตามแผนการพัฒนาและทำการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการติดตาม ระบบฐานข้อมูลที่มีระบบทันสมัยและความต่อเนื่องของข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลและสามารถพยากรณ์ในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐบาล

1.1.1 ให้การสนับสนุนการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพในทุกด้านของการพัฒนาตามหลัก GSTC

1.1.2 ให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับพื้นที่ภายใต้องค์ความรู้และบริบทของพื้นที่ในด้านวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1.1.3 ประชาสัมพันธ์การสื่อสารการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

1.1.4 ส่งเสริมการพัฒนางานวิจัยในมิติเชิงลึกของด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Value Creation) ร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้เกิด Soft Power

1.1.5 เสริมสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในพื้นที่ เพื่อสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

1.2 ภาคเอกชน

1.2.1 ร่วมมือกับภาครัฐในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านการลงทุนทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร และสถานพยาบาลที่ได้มาตรฐาน

1.2.2 เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

1.2.3 สนับสนุนสินค้าชุมชนให้สามารถต่อยอดทางการตลาดในพื้นที่ธุรกิจภาคเอกชน

1.2.4 ร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสาธารณชน

1.3 ประชาชนในพื้นที่

1.3.1 ส่งเสริมให้คนในพื้นที่ร่วมกันมีส่วนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.3.2 ส่งเสริมให้พื้นที่ท่องเที่ยวในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของเยาวชนไทย

1.3.3 ให้ความร่วมมือในการปรับทัศนคติในการด้านการท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ภาครัฐบาล

2.2.1 พัฒนาเครือข่ายในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านการคมนาคมที่ได้มาตรฐาน

2.2.2 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ร่วมกันรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม

2.2.3 ส่งเสริมและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน ในด้านไฟฟ้าแสงสว่างที่เพียงพอ โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เครื่องมือและอุปกรณ์ในด้านความปลอดภัย

2.2.4 พัฒนางานวิจัยในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวในด้านมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็น Soft Power ในพื้นที่สู่สายตาสาธารณชน

2.2.5 สื่อสารถึงความมั่นคง ความปลอดภัยในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่โดยปราศจากความกังวลในด้านความปลอดภัย

2.2.6 ภาครัฐต้องหมั่นจัดกิจกรรมในการใช้พื้นที่ในสามจังหวัดชายแดน ในการประชุม การสัมมนา เพื่อสื่อสารให้ประชาชนต่างพื้นที่รับรู้ถึงความปลอดภัย เน้นการสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ในคนในพื้นที่

2.2 ภาคเอกชน

2.2.1 ร่วมมือกับภาครัฐและทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนและสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับพื้นที่

2.2.2 พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพอย่างสร้างสรรค์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวของผู้บริโภคได้

2.2.3 ส่งเสริมการตลาดสินค้าชุมชนที่มีเอกลักษณ์ และมีภูมิปัญญาในการนำมาวางจำหน่ายให้กับสถานที่ท่องเที่ยวของภาคเอกชน เพื่อเป็นการขยายตลาดให้กับสินค้าชุมชน

2.2.4 ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสาธารณชน

2.2.5 จัดทำละครเวทีในเขตพื้นที่เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดน

2.2.6 จัด Trip การท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดประสบการณ์ในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ทางด้านสังคมพหุวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.3 ประชาชนในพื้นที่

2.3.1 คนในพื้นที่ร่วมกันเป็นผู้ให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวในด้านที่พัก และข้อมูลการท่องเที่ยว

2.3.2 พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของคนในพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นเวทีในการแสดงออกถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพื้นที่

2.3.3 ทุกคนในพื้นที่ต้องร่วมใจกันในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในด้านการบริการ เรียนรู้และทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวนำจุดแข็งของพื้นที่มาใช้ในการสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยว

2.3.4 ร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของพื้นที่สู่สายตาประชาชน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผู้ประกอบการทางธุรกิจในการลงทุนด้าน Wellness Center เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเป็นการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่เพื่อเพิ่มเติมความรู้และสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ได้

3.2 ต่อยอดการศึกษาแนวทางการสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้กับคนในพื้นที่เป็นการสร้างรายได้และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจให้กับพื้นที่

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารวิจัย

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554”. กรุงเทพฯ : สำนักงาน, ตุลาคม, 2549.

อัจฉรพร เณลิมาชิต, อธิวัฒน์ ลอยวิรัตน์, พรวิภา รักษาศรี และ ปิยะวรรณ ยางคำ. “การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดชายแดนไทย-ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2562.

วารสาร

กัญฐิมา แก้วงาม และ วิไลวรรณ จงวิไลเกษม. “เบตง : กลยุทธ์การสื่อสารท่องเที่ยวภายใต้ภาวะวิกฤตความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”. วารสารนิเทศศาสตร์. 37(3) กันยายน-ธันวาคม, 2562.

ทักษ์สุริยา หมาดสะ และพิสิฐภัฏ บัญไชย. “ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาวัง 7 หัวเมืองชายแดนภาคใต้ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. 9(2), 2560.

ทวีสินธุ์ ตั้งแข็ง. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เชื่อมโยงมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย”. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 9(2) พฤษภาคม-สิงหาคม, 2564.

กฎหมาย

“แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม พ.ศ.2566 - 2570”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง. 1 พฤศจิกายน 2565.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคใต้ชายแดน. “แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน พ.ศ. 2566 - 2570”. กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2566.

การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. “รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. กลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562.

ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, สำนักงาน (องค์การมหาชน). “โครงการศึกษาแผนภาพอนาคตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries Foresight) เพื่อใช้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ”. โดยบริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด . มกราคม, 2566

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). “หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว”. เอกสารประกอบการสัมมนาและนิทรรศการความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ในหัวข้อ “Grow Green Together, Travel Forever”, 2566.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ. “ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.thaitribune.org/contents/detail/302?content_id=29691&rand=1506659875, 2560.

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ (สทท.). “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.adt.or.th>, 2566.

Manopas. ประเภทและรูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทย. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://manopas.com>, 2558.

ภาษาอังกฤษ

Global Sustainable Tourism Council (GSTC). “Global Sustainable Tourism Criteria for Destinations”. (Online). Available : <https://www.gstcouncil.org/>. 2023.

UNCTAD and UNDP “Creative Economy Report, UNCTAD”. (Online). Available : <http://www.info.gov.hk/gia/general/crandhk/1212229.htm>, 2008.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิด
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำถามในการสัมภาษณ์

ข้อ 1 ท่านคิดว่าสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นใดบ้าง

ข้อ 2 จากประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีแนวทางการแก้ไขอย่างไร

ข้อ 3 ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามเกณฑ์ GSTC ท่านคิดว่ามีประเด็นใดบ้าง

ข้อ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่มีประเด็นใดบ้าง

ข้อ 5 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีประเด็นใดที่จะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพื้นที่

ข้อ 6 ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : ดร.ณพพงศ์ อีระวร
- วัน เดือน ปีเกิด : 16 ตุลาคม 2515
- การศึกษา : ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
: ปริญญาโท บริหารธุรกิจ สาขาการตลาด Oklahoma City University, :
ประเทศสหรัฐอเมริกา
: ปริญญาเอก บริหารธุรกิจ (ภาคภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประวัติการทำงานโดยย่อ
- การดำรงตำแหน่ง**
- : 2561-2565 ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  - : 2562-2563 คณะทำงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  - : 2561-2562 ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
  - : 2560-2562 ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  - : 2563-2564 ประธานสมาพันธ์ SME ไทย
  - : 2558-2559 ประธานหอการค้า กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนและ
กรรมการหอการค้าไทย
  - : 2558-2560 ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน ด้านเศรษฐกิจ
จังหวัดยะลา
  - : 2557-2559 ที่ปรึกษาศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า
  - : 2557-2559 ที่ปรึกษากองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า
  - : 2554-2557 ประธานหอการค้าจังหวัดยะลา
  - : 2540 ประธานนักเรียนไทยใน Oklahoma ประเทศสหรัฐอเมริกา
  - : 2536 ประธานองค์กรนักศึกษาระหว่างประเทศ (AIESEC)
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- ตำแหน่งปัจจุบัน**
- : ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก 3 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (โครงการเบตงหมื่นล้าน)
  - : ประธานกิตติมศักดิ์ สมาพันธ์เอสเอ็มอีไทย
  - : กรรมการสภาผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
  - : กรรมการผู้จัดการ บริษัท ชัยวร เรียวเอสเตท จำกัด
  - : กรรมการผู้จัดการ บริษัท วินชายน เซอร์วิส จำกัด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัย ดร.ณพพงศ์ ธีระวร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมบริการ
สามจังหวัดชายแดนใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา 19 ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทวีความรุนแรงก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมเป็นวงกว้าง ทำให้สภาพวิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไปไม่สามารถจะดำเนินชีวิตได้ตามปกติ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยของประเทศ ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยว พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่เดียวในประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่แตกต่างไปจากส่วนอื่นของประเทศไทย การดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนก็จำเป็นต้องปรับตัวให้มีทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทด้านพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป

เป้าหมายการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ในเป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก โดยมุมมองการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการของประชาชนที่แตกต่างหลากหลายอย่างเท่าเทียม สะท้อนให้เห็นว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องอาศัยการบริหารจัดการความหลากหลายในสังคมที่มีมิติเชิงซ้อน ที่คำนึงถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างในบริบทของท้องถิ่น เชื่อมโยงให้เห็นถึงศักยภาพที่เป็นทุนทางสังคมของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีประชาชนมีพื้นฐานการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมตั้งแต่ในอดีต ถ้ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นวิถีชีวิตของการเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยของคนชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน การนำเสนอจุดเด่นอัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม ให้เกิดการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจฐานราก เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นเฉพาะด้านการท่องเที่ยว จึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการพัฒนาโดยเฉพาะด้านขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและอุตสาหกรรมบริการเพื่อสร้างโอกาสด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งภาครัฐและเอกชน ตำรา บทความ งานวิจัย ตลอดจนสิ่งพิมพ์รายงานประจำปี ซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยว เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และจากงานวิจัยต่างประเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 26 ท่าน ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ท่าน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวในห่วงโซ่อุปทานการการท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ขอบเขตระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่ ธันวาคม 2565 ถึง พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากการศึกษาจากตำราและเอกสารต่าง ๆ
- 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีหลักการต่าง ๆ

3. การนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายละเอียดผลการศึกษา โดยสรุปดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 1) รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง สืบเนื่องจากนักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยในพื้นที่ 2) แหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวยังขาดความเป็นมาตรฐานในด้านการท่องเที่ยวที่เพียงพอ 3) ในแหล่งยังขาดการดูแลและบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และ 4) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคม และยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ความไม่ปลอดภัยและความเชื่อมั่นด้านการลงทุน

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 1) ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว 2) ขาดการเอาใจใส่ดูแลในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในด้านที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นต้น 3) ในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการดูแลใส่ใจในเรื่องประเภทอาหาร และคุณภาพอาหารในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 4) ขาดระบบการคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงพื้นที่การท่องเที่ยว 5) ขาดสิ่งสนับสนุนทางกายภาพ เช่น ป้ายบอกทาง 6) ขาดการดูแลติดตามในเรื่องของราคาสินค้าตามสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพ 7) ขาดการส่งเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์และสามารถเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวได้ 8) ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว และ 9) ขาดการนำเสนอสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

3. ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว 1) ขาดบุคลากรในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เพียงพอ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางในด้านความปลอดภัย 2) ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการจัดทัศนียภาพของสถานที่ท่องเที่ยว และ 3) ขาดบุคลากรการท่องเที่ยวในการให้ข้อมูลด้านอาหารประจำถิ่นเนื่องจากเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม หรือมีความพิเศษเฉพาะพื้นที่

แนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนให้เป็นเมืองการค้าเมืองท่องเที่ยว และจุดเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียนตอนใต้ โดยมีแนวทางดังนี้ 1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 2) พัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและเมืองเก่า โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ มีคุณภาพและได้มาตรฐานความปลอดภัย 3) พัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย และ 4) สร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยสร้างความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ด้านที่ 2 การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) พัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของการท่องเที่ยวชายแดน 2) ส่งเสริมให้บุคลากรในพื้นที่สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า 3) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพมาตรฐานความปลอดภัยภายใต้วิถีปกติใหม่ (New Normal) 4) พัฒนาศักยภาพโดยการเพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านการบริหาร

จัดการและการให้บริการ และ 5) เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นตัวแทนของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

ปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (GSTC)

การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาดให้เพียงพอและมีความเป็นมาตรฐาน 2) พัฒนาโครงสร้างของการคมนาคมให้มีความเชื่อมโยงและมีความเป็นมาตรฐาน 3) ร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 4) ส่งเสริมและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน 5) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ 1) ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องด้านการท่องเที่ยวในเมืองและชายแดน 2) พัฒนาด้านการศึกษาและแนวโน้มของการท่องเที่ยวในการดูแลรักษาสุขภาพ 3) พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจการค้าชายแดน 4) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยพัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงาน 5) ร่วมมือกันส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 6) สร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกัน

การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) มีการกำกับ ควบคุม ดูแลการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ 2) การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพื้นที่และสถานที่ท่องเที่ยว 3) สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพให้กับนักท่องเที่ยว 4) มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้มีมาตรฐานที่ชัดเจน 2) สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ 3) มีการวางแผนจัดการ ปกป้องสิ่งแวดล้อมที่มีความเปราะบาง มีระบบติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม 4) สนับสนุนการใช้ระบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว 5) ร่วมมือกันลดปริมาณขยะของแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ ดังนี้ 1) การพัฒนา เมื่อเกิดการท่องเที่ยวที่เข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การพัฒนาความเจริญก็จะตามไปด้วย 2) การจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นการก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นรูปธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3) การพัฒนาการผลิตสินค้า เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนในพื้นที่

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปลงสาระสำคัญ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยกับการท่องเที่ยว 1) พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ในด้านการท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในการเป็นแกนเหวี่ยงการกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) กำหนดนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวและบูรณาการการดำเนินงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ปรับโครงสร้างการบริการและการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยผนวกความคิดสร้างสรรค์ที่มีจากองค์ความรู้และนวัตกรรมเข้าสู่ทุกห่วงโซ่การผลิตด้านการท่องเที่ยว ตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการสื่อสารอัตลักษณ์ทางสังคมพหุวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว

1) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนผลิตสินค้าหรือบริการเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยการใช้ Influencer ในการถ่ายทอดเรื่องราว และระบบการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ 3) ศึกษาและวิจัยเพื่อการพัฒนาในมิติเชิงลึกในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) พัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับเยาวชนในการร่วมสร้างสรรค์เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ

แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจและบุคลากรด้านสร้างสรรค์ของการท่องเที่ยว 1) ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 2) พัฒนาศักยภาพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพอย่างสร้างสรรค์ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ สื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสื่อมวลชน

การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล โดยกำหนดให้มีกลไกในการดำเนินการตามแผนการพัฒนาและทำการติดตาม ประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐบาล

1.1.1 ให้การสนับสนุนการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพในทุกด้านของการพัฒนาตามหลัก GSTC

1.1.2 ให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับพื้นที่ภายใต้ต้องการความรู้และบริบทของพื้นที่ในด้านพหุวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1.1.3 ประชาสัมพันธ์การสื่อสารการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

1.1.4 ส่งเสริมการพัฒนางานวิจัยในมิติเชิงลึกของด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Value Creation) ร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้เกิด Soft Power

1.1.5 เสริมสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในพื้นที่ เพื่อสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

1.2 ภาคเอกชน

1.2.1 ร่วมมือกับภาครัฐในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านการลงทุนทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร และสถานพยาบาลที่ได้มาตรฐาน

1.2.2 เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

1.2.3 สนับสนุนสินค้าชุมชนให้สามารถต่อยอดทางการตลาดในพื้นที่ธุรกิจภาคเอกชน

1.2.4 ร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสาธารณชน

1.3 ประชาชนในพื้นที่

1.3.1 ส่งเสริมให้คนในพื้นที่ร่วมกันมีส่วนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.3.2 ส่งเสริมให้พื้นที่ท่องเที่ยวในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของเยาวชนไทย

1.3.3 ให้ความร่วมมือในการปรับทัศนคติในการด้านการท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์และมีอัตลักษณ์เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ภาครัฐบาล

2.2.1 พัฒนาเครือข่ายในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านการคมนาคมที่ได้มาตรฐาน

2.2.2 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ร่วมกันรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม

2.2.3 ส่งเสริมและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน ในด้านไฟฟ้าแสงสว่างที่เพียงพอ โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เครื่องมือและอุปกรณ์ในด้านความปลอดภัย

2.2.4 พัฒนางานวิจัยในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการท่องเที่ยวในด้านการมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็น Soft Power ในพื้นที่สู่สายตาสาธารณชน

2.2.5 สื่อสารถึงความมั่นคง ปลอดภัยในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่โดยปราศจากความกังวลในด้านความปลอดภัย

2.2.6 ภาครัฐต้องหมั่นจัดกิจกรรมในการใช้พื้นที่ในสามจังหวัดชายแดน ในการประชุม การสัมมนา เพื่อสื่อสารให้ประชาชนต่างพื้นที่รับรู้ถึงความปลอดภัย เน้นการสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ในคนในพื้นที่

2.2 ภาคเอกชน

2.2.1 ร่วมมือกับภาครัฐและทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนและสร้างโอกาสทาง ธุรกิจให้กับพื้นที่

2.2.2 พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเป็นมืออาชีพอย่าง สร้างสรรค์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวของผู้บริโภคได้

2.2.3 ส่งเสริมการตลาดสินค้าชุมชนที่มีเอกลักษณ์ และมีภูมิปัญญาในการ นำมาวางจำหน่ายให้กับสถานที่ท่องเที่ยวของภาคเอกชน เพื่อเป็นการขยายตลาดให้กับสินค้าชุมชน

2.2.4 ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Influencer ที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ได้ถ่ายทอด เรื่องราวประสบการณ์ในการท่องเที่ยวสู่สายตาสาธารณชน

2.2.5 จัดทำละครเวทีในเขตพื้นที่เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นอัตลักษณ์ของ พื้นที่ในสามจังหวัดชายแดน

2.2.6 จัด Trip การท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิด ประสบการณ์ในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ทางด้านสังคมพหุวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ

2.3 ประชาชนในพื้นที่

2.3.1 คนในพื้นที่ร่วมกันเป็นผู้ให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวในด้านที่พัก และ ข้อมูลการท่องเที่ยว

2.3.2 พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของคนในพื้นที่ เพื่อเป็น การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นเวทีในการแสดงออกถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพื้นที่

2.3.3 ทุกคนในพื้นที่ต้องร่วมใจกันในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในด้านการ บริการ เรียนรู้และทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวนำจุดแข็งของพื้นที่มาใช้ในการสร้างมูลค่า ทางการท่องเที่ยว

2.3.4 ร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่และ การเป็นเจ้าของที่ดีในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของพื้นที่สู่สายตาประชาชน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผู้ประกอบการทางธุรกิจในการลงทุนด้าน Wellness Center เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเป็นการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่เพื่อ เพิ่มเติมความรู้และสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ได้

3.2 ต่อยอดการศึกษาแนวทางการสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้กับคน ในพื้นที่เป็นการสร้างรายได้และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจให้กับพื้นที่